

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

אני, את ואתה בקריית-אתא

ניווט עצמאי בעקבות ראשונים

"חלום ומעשה אינם שונים כל כך כפי שנוטים לחשוב, כי כל מעשי בני האדם בחלום יסודם..."
(הרצל, מתוך "אלטנוילנד")

בית פישר, מתוך: פיקיווקי

היש"מ מותאם לסדנת "המהפך הציוני במישור החוף"

מאת: דלית שחר ורוחי ליפשיץ (מנהלת בית פישר – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא)

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

עיבוד: אלי שיש

תשע"ג - 2013

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054

אגף של"ח וידיעת הארץ – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

אני, את ואתה בקריית-אתא

ניווט עצמאי בעקבות ראשונים

"חלום ומעשה אינם שונים כל כך כפי שנוטים לחשוב, כי כל מעשי בני האדם בחלום יסודם..."
(הרצל, מתוך "אלטנוילנד")

מפעל "אתא" היה נשמת אפה של [קריית-אתא](#) והוא הסמל של תעשיית הטקסטיל והאפנה בארץ – של עשייה ציונית, של תוצרת כחול-לבן. אמנם, המפעל כבר אינו קיים, אך קריית-אתא קיימת, גדלה ומתפתחת, ועם זאת – את עברה אינה שוכחת. סיפורים מרתקים מתולדותיה שזורים באתרים שבהם עובר המסלול, שלובים בנוף העכשווי ומבטאים את המושבה הקטנה שהייתה, שנעשתה ליישוב הגדול בקריות.

חבל ארץ: [עמק זבולון](#).

משך זמן היש"מ: כ-3 שעות (ללא נסיעה).

אורך מסלול ההליכה: כ-6 ק"מ (תלוי במסלול הניווט של כל קבוצה).

מפה:

- מפת סימון שבילים מס' 4 – הכרמל ורמות מנשה.
- מפת ניווט עירוני ברחובות קריית-אתא.

נקודת ההתחלה:

- חצר "[בית פישר](#)" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא, רחוב המייסדים 9, קריית-אתא.
- פארק הרצל, שדרות הרצל 28, קריית-אתא.

נקודת הסיום:

מומלץ: חצר בית פישר – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא, רחוב המייסדים 9, קריית-אתא.
יש לתאם מראש עם מנהלת המוזיאון, הגב' רוחי ליפשיץ. טלפון: 04-8440207.

עונה מומלצת: כל השנה.

מגבלות: אין.

דגשי בטיחות:

להקפיד על חציית כבישים במעברי חציה ובאור ירוק בלבד!
אסור באיסור מוחלט לעלות על כל כלי רכב.
חל איסור להיכנס לבתים פרטיים.
אין להתפצל! כל חברי החוליה חייבים להיות יחד כל זמן הפעילות.
יש לוודא זמינות תלמידי החוליה בפלאפון שמספרו נמסר למורה ולמש"צים.
יש להגיע לתחנת בית פישר עד לשעה שנקבעה.

דרגת קושי: קל, בר-נגישות

אתרים בתשלום: "[בית פישר](#)" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא.

הכינוס ברחבת בית פישר בתחילת היש"מ ובסופו אינו מחייב תשלום, אלא תיאום בלבד!

מה ביש"מ

1. תיאור מסלול
2. מפת היש"מ
3. תיאור האתרים במסלול
4. מהלך הפעילות ביש"מ
5. המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ :

משחקים ונהנים (1)

מנווטים בקריית-אתא – משימות וחוויות (2)

מנווטים בקריית-אתא – תשובות למורה (3)

מעגל השל"ח (4)

מהו מעגל הש"לח ?

היערכות מוקדמת (5)

ניהול היש"מ (6)

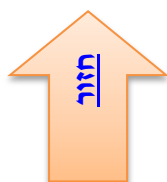
6. ביבליוגרפיה מומלצת

7. קישורים אינטרנטיים נוספים

תיאור המסלול:

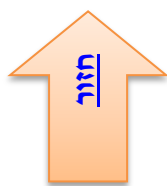
האתרים המוזכרים להלן מובאים כהצעה למסלול אפשרי (בתיאור האתרים במסלול מתוארים 16 אתרים, המסלול לדוגמה כולל את תשעת הראשונים בלבד).

מסלול הניווט מתחיל במוזיאון עירוני לתולדות קריית-אתא – "בית פישר" (1), שבעבר נקרא "בית הבק", והיה ממוקם במרכז הכפר הערבי כפר-עטא. משם פונים מערבה אל עיריית קריית-אתא (2), ממשיכים ברחוב שבטי ישראל אל באר כופריתא (3), שהייתה באר הכפר-עטא ושימשה גם את תושביו הראשונים של כפר-אתא. בהצטלבות רחוב שבטי ישראל ורחוב העצמאות, פונים דרומה והולכים עד לכיכר "בית-וגן" ולשרידי מפעל אתא (4), מפעל הטקסטיל שהיה ציון דרך חשוב באפנה הישראלית. נחזור צפונה ברחוב העצמאות עד להצטלבות עם רחוב חפץ-חיים, שם נפנה אל "גן אברמסקי" (5). ממנו, נחזור להצטלבות רחוב חפץ-חיים ורחוב העצמאות, ונמשיך דרומה ברחוב העצמאות עד להצטלבות עם רחוב שדרות המגנים. נלך בשדרות המגנים עד להצטלבות הרחוב עם רחוב פינסקר, נמשיך דרומה עד למפגש עם שד' הצינות ונפנה בכיוון דרום מזרח "כביש השמנת" (6) בעבר, היו הרפתות של כפר-אתא על הגבעה, והמחלבה הייתה במורדה. היום הינו חלק משד' הצינות נמשיך המסלול ברחוב פינסקר דרומה עד לבית הכנסת שעל שם הרב ישעיהו שפירא (7), שם הקים הרב ישעיהו שפירא את חברת "עבודת ישראל ורשה – כפר-אתא, א"י" נמשיך עד להצטלבות עם שדרות הצינות בה נפנה מזרחה עד להצטלבות עם רחוב יהודה הנשיא אל מרכזיית בזק (8), שבעת בנייתה נמצא במקום פסיפס צבעוני ושרידי כנסייה ביזנטית. נמשיך דרומה אל גן משה (9), שהוקם לזכר משה לדרמן ז"ל. בתחום הגן בית בד משוחזר. מכאן, נצעד מערבה ברחוב ירושלים עד להצטלבות עם רחוב המייסדים, ובו נצעד צפונה אל לנקודת ההתחלה – מוזיאון עירוני לתולדות קריית-אתא – "בית פישר" (1)

מפת היש"מ

באדיבות : עיריית קריית-אתא עבור סיור "בעקבות ראשונים" שמקיים "בית פשר" – המזיאון לתולדות קריית-אתא

תיאור האתרים במסלול:

"בית פישר" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא (1), רחוב המייסדים 9

ב"בית הבק" (היום "בית פישר"), שנמצא במרכז הכפר, התנהלו ענייני הכפר השוטפים, אוחסן היבול, נשמרו הבהמות ושוכנו האורחים. תושבי הכפר היו אריסים שהתפרנסו מגידולי בקר, צאן, תאנים, גפנים, זיתים ופלחה. בעת האסיף או הקציר, היו מחלקים את היבול לחמש ערמות שוות. 20 אחוז מן היבול (ערמה אחת) לקח המוכתר, נציג משפחת סורסוק, שהקרקע הייתה בבעלותה. שאר היבול שימש את האריס ואת משפחתו.

היבול שהופרש למוכתר אוחסן במחסנים שהיו צמודים לחומות "בית הבק". ב"בית הבק" עצמו, בקומה הראשונה, היו חדרי חסון: חדר לאחסון גבינה, חדר לאחסון כותנה וחדרים נוספים לאחסון יבולים אחרים. בקומה השנייה התגוררו המוכתר ובני משפחתו.

במבנה שוכנים כיום המוזיאון העירוני לתולדות המקום ובית הכנסת "מעלות הגיבורים".

עיריית קריית-אתא (שהייתה מושבת קריית-אתא, אשר הוקמה במקום שבו היה הכפר הערבי

"כופרתא" (2)

• שתי כניסות לעירייה: האחת – ברחוב המייסדים 11, השנייה – בכיכר העירייה 7. קריית-אתא הוקמה בשנת 1925 כמושבה בשם "כפר-עטא" – על האדמות של כפר האריסים "כופריתא" שרכשה חברת "קהילת ציון אמריקאית" עבור חברי חברת "עבודת ישראל ורשה" – ששאפו להקים יישוב חקלאי בארץ. אנשי הכפר ישבו באזור שהיום נמצאים בו הרחובות: יהודה הנשיא, שדרות הציונות, העצמאות, שבטי ישראל, ירושלים (כולל הרחובות בית-לחם והמייסדים). במאורעות תרפ"ט, פגעו פורעים ערבים בקריית-אתא קשות, והיא ננטשה כמעט כליל. ב-1930, חזרו התושבים וחידשו את היישוב במקום.

בשנת 1934, הם הקימו את בית חרושת להכנת אריגים "אתא" (ראשי תיבות של "אריגים תוצרת ארצנו"). את ראשי התיבות קבע ש"י עגנון), ושם המושבה שונה ל"כפר-אתא". בשנת 1941, הוכרזה כפר-אתא כמועצה מקומית.

במלחמת העצמאות, שימשה המושבה בסיס יציאה לכוחות הלוחמים ב"מבצע דקל". בשנות ה-50, הוקמו שלוש מעברות בקרבת המועצה: מעברת כפר-אתא, מעברת קריית-נחום ומעברת שפרעם (נקראה גם מעברת גילעם). ב-1958, סופחה מעברת שפרעם לשטח היישוב כפר-אתא. בשנת 1965, הוחלט על איחוד היישוב עם המועצה המקומית קריית-בנימין הסמוכה, והיישוב המאוחד נקרא **קריית-אתא**. בשנת 1969, הוכרזה קריית-אתא כעיר.

באר כופרתא (3), רחוב שבטי ישראל פינת רחוב העצמאות 48

ממערב ל"בית הבק", נחפרה באר הכפר "כופרתא". ראשוני המתיישבים נהגו לשאוב את המים בדלי קשור בחבל. במהלך שנות העשרים, כבר נעזרו בפרד קשור עיניים שסובב גלגל דליים. הקדמה

האמתית הגיעה בצורת משאבה חשמלית, שהקלה את מלאכת שאיבת המים. הבאר, הנובעת גם היום, משמשת מוקד לביצוע ה"תשליך" בראש השנה.

בית חרושת "אתא" (שכונת בית-וגן) (4), רחוב העצמאות 1

בשנת 1934, הקימה משפחת מולר את מפעל הטקסטיל "אתא". המפעל תרם רבות לפיתוח היישוב החקלאי הקטן, והיה לדגל המהפך התעשייתי בו. בעקבות בניית המפעל, נסלל כביש ממרכז היישוב לבית החרושת, נוצרו מקומות תעסוקה רבים – שמשכו אנשים לגור בכפר עם משפחותיהם, ונבנו שכונות נוספות ביישוב.

לצד הייצור והשיווק השוטפים, עסקו במפעל גם בענייני ביטחון. מרבית חברי "ההגנה" ביישוב וכל מפקדיה עבדו ב"אתא". הם הסתירו נשק במרתפים נסתרים ואפילו ברגלי מכונות חלולות ("סליקים"). במסגרייה תיקנו את כלי הנשק שנפגמו ותחזקו את האחרים. מגיני ההגנה עמדו על מגדל המים של המפעל וצפו בחבריהם שהתאמנו ביער הסמוך כדי להזהירם בעת התקרבות הבריטים.

בשנות השמונים, כשל המפעל. ב-1985, במלאות לו חמישים שנה, נסגרו שעריו. במקום שבו היה, הולכת ומוקמת שכונת "בית-וגן". גורדי השחקים הנבנים בשכונה משנים את קו המתאר העירוני ומכריזים על עידן בנייה חדש בעיר.

גן אברמסקי (5), רחוב חפץ-חיים 19

בני משפחת אברמסקי בנו את אחוזתם במרחק מה מן היישוב. האב שמואל ובנו אהרון, עם שני פועלים, הקימו את ה"אחוזה" (צריף בודד...) והכינוה למגורי המשפחה. האם אסתר והילדים – שרגא, שלמד בטכניון, בלהה ויוסף, שהו בינתיים בבת-גלים והגיעו כשהמגורים היו מוכנים. צריפם היה מפואר יחסית, וכלל שלושה חדרים ומטבח. השירותים, כמובן, היו בחוץ.

מים שאבו מבאר ערבית ישנה שהייתה בשטחם, ובמימיה השקו את השדות. המשפחה ערכה תכניות לנטיעת פרדס.

בני משפחת אברמסקי היו הראשונים שהקימו בית אבן בנקודה החדשה. בדיון המשפחתי נקבע, ללא כל עוררין, כי יש זכות קדימה לפרות, והן שוכנו ברפת (בית האבן) שהושלמה ב-1927.

כביש השמנת (6), שדרות הציונות פינת יהודה הנשיא

תושבי המקום קראו פעם לשדרות הציונות פינת שדרות הנשיא "כביש השמנת". שתי סיבות לשם:

א. הרחוב היה עשוי מסלע נארי, העשוי ממין עפר לבנבן, שבגשם היה צבעו בגון שמנת.

ב. הרפתות היו על הגבעה והמחלבה במורד, הילדים השובבים שהעבירו את החלב שפכו ממנו מעט, דרכו עליו, והוא נהיה מיד לשמנת.

בית הכנסת על שם הרב ישעיהו שפירא (7), רחוב פינסקר 9

הרב ישעיהו שפירא הגיע מארץ ישראל לוורשה, שם, בבית כנסת ברחוב פטשיה 4, כינס אספה של כשלושים מן המתפללים והקים עמם את חברת "עבודת ישראל ורשה – כפר-אתא, א"י". ברבות הימים, מנתה האגודה למעלה מ-200 חבר. ביסוד האגודה עמדה שיטת ההתיישבות של "האחוזה" – שקמה כדי לאפשר לבני המעמד הבינוני בקרב יהודי חו"ל להשתתף בהתיישבות החקלאית בארץ. אנשי "עבודת ישראל ורשה" תכננו ליישב נציגים משלהם על האדמה שתירכש בארץ בהונס הפרטי. בעוד הם ישלמו לשיעורין, כל אחד כפי יכולתו, את מחיר קרקעותיהם, המתיישבים על האדמה יעבדו את חלקותיהם וידאגו גם לאדמת הכלל. כאשר הרוכשים את האדמה יחסלו את עסקיהם בפולין, יעלו גם הם ארצה ויגורו על אדמות אלו.

מרכזית בזק (כיום), הכנסייה הביזנטית (בעבר) (8), שדרות הציונות פינת רחוב הרצל

בראשית נובמבר 1972, בעת הקמת מרכזת הטלפונים ברח' שדרות הנשיא בכפר-אתא, נתגלה במקום פסיפס צבעוני. העבודות במקום הופסקו, ונערכה חפירה בראשות הארכיאולוגית גב' פני ויטו. את החפירה מימן משרד התקשורת. במקום נחשף חלק מכנסייה ביזנטית, רצפת הכנסייה נמצאה בעומק של כ-20-30 ס"מ מתחת לפני השטח, ומקירות הכנסייה נשתמר נדבך אחד בלבד. בכנסייה אולם שאורכו כ-7 מ', במזרחו אפסיס, שרצפתו עשויה פסיפס לבן וגבוהה ב-10 ס"מ מרצפת האולם. האולם מרוצף בפסיפס צבעוני: לבן, שחור ואדום. דגמי העיטור הם גיאומטריים וכוללים קווים גליים מצטלבים. מדרום לכנסייה, במרחק של כשמונה מטר וחצי ממנה, נחשף קיר רחב הבנוי אבנים גדולות. נראה שקיר זה הוא שריד מחומה שהקיפה את כל מערכת המבנים. כנראה, נהרסה הכנסייה בשרפה בסוף המאה ה-6 לספירה.

גן משה – בית הברד המשוחזר (9), רחוב יהודה הנשיא פינת רחוב ירושלים

גן משה הוקם בשנת 1955 לזכרו של משה לדרמן – אשר הקדיש ממיטב שנותיו להגנת המקום. משה נשלח לכפר-אתא בשנת 1946 מטעם ארגון "ההגנה, במטרה לאמן את צעירי הכפר בשימוש בנשק ולהקנות להם ערכים ציוניים. בשנת 1954, נפטר אחרי מחלה קצרה. במרכז הגן, עץ אלון עתיק. למרגלותיו, ממצאים ארכיאולוגיים שנמצאו בסביבה הקרובה, כמו בית בד שבו הפיקו שמן מזיתים בתקופה הביזנטית.

קרבות רמת-יוחנן

משה לדרמן אימן את אנשי הפלמ"ח שלחמו בקרבות רמת יוחנן. בקרב זה נהרגו 23 לוחמים, שמונה מהם קבורים בקריית אתא. קרבות רמת-יוחנן החלו ב-12.4.1948, עת צלפו כוחותיו של שכיב והאב על קיבוץ רמת-יוחנן מן הכפרים הושע וכסאייר. קאוקג'י, מפקד "צבא ההצלה", הוא זה שקרא לגדוד הדרוזי לצאת לקרב.

לנגד עיניו של קאוקג'י עמדו שלוש מטרות:

א. פתיחת חזית שנייה, במטרה להקל על מתקיפי משמר העמק את כיבוש האזור.

ב. התקדמות למבואות חיפה.

ג. השתלטות על יישובי הגוש וחסימת כביש יגור-כפר-אתא כדי למנוע מעבר תחבורה יהודית אל הצפון ולחיפה.

"ברמת-יוחנן הכשילו את האופנסיבה הערבית בצפון הארץ, שיתקו לתקופה ממושכת את כוחות קאוקג'י ולמעשה הוציאו מחשבון הכוחות הפועלים נגדנו את השכירים של שכיב ווהאב" (תולדות מלחמת הקוממיות, עמודים 121-122). קרב רמת-יוחנן היה הקרב הראשון והיחיד שבו השתתפו הדרוזים בפועל ככוחות אויב. מאז, הדרוזים משרתים שירות חובה בצה"ל.

בית צינובר (10), רחוב יהודה הנשיא 9

את הבית בנה יוסף צבי צינובר בשנת 1934 כבית פרטי למגורים. בבנייה עסקה קבוצת הבנייה של קיבוץ רמת-יוחנן. בין כתליו, שכנו, זה כנגד זה, בית ספר של ה"הפועל מזרחי", לימים "יבנה", ו"בית החינוך לילדי עובדים", לימים "ביה"ס גורדון". בתקופת המאבק על הקמת המדינה, הייתה על גג הבית עמדה, וממנה אותתו אנשי "ההגנה" ליישובים השכנים בשפת המורס.

בית הדואר (11), שדרות הציונות פינת רחוב המייסדים

מתיאור המתיישבים הראשונים: "כיצד העבירו בהתחלה את הדואר? מישהו מבני המקום, שהיה במקרה בחיפה, לקח את המכתבים. הוא שם את כולם בארגז ליד "בית פישר" שבמרכז הכפר. על המכתבים היה נהוג לשים אבן כדי שלא יעופו. כל מי שעבר הזיז את האבן ובדק אם קיבל מכתב. אם מישהו שכח להחזיר את האבן עפו כל המכתבים וצריך היה להתחיל לחפשם בבוץ ובשלוליות... אח"כ הקימו, במקום שבו עומד היום בניין הדואר, את המרפאה הראשונה". (מתוך עדויות מוזיאון בית פישר)

בית חרושת "אסטרא" (12), רחוב העצמאות 48

מפעל "אסטרא" לייצור דברי סדקית, כמו: מהדקים, כפתורים, סיכות ונעצים, הוקם לראשונה בשנת 1934 בחיפה. בשנת 1936 (פרעות תרצ"ו), נאלץ מקס שטראוס לסגור את המפעל שפעל בלב השוק הערבי בעיר. את המפעל השני הקים בכפר-עטא, שם הייתה לאחיו אדמה בבעלות פרטית. במשך שנות פעילותו, ייצא המפעל סחורה לכל רחבי המזרח הקרוב: למצרים, לסוריה, ללבנון, ואפילו לקפריסין.

במהלך מלחמת העולם השנייה, סיפק המפעל את רוב תוצרתו לצבא הבריטי. מפעל "אסטרא" היה יוצא דופן בקרב המפעלים בכפר-עטא בכך ששטראוס סירב להעסיק פועלים דרך ההסתדרות. בשנים הטובות, העסיק המפעל פועלים רבים מכפר-עטא ומקיבוצי הסביבה, ואלו עסקו בעבודה פיזית קשה ותובענית. בשנת 1956, נסגר המפעל.

רוגוזין" – חטיבה א' (13), רחוב רמז 11

ביה"ס "רוגוזין" נבנה בסוף שנות הארבעים. בשנות החמישים, למדו בו, זה לצד זה, בשני מבנים בני קומה אחת, תלמידי ביה"ס "יבנה" (הדתיים) ו"גורדון" (החילוניים). כיום, לומדים במקום תלמידי חטיבת הביניים א', שהיא אחת משתי חטיבות הביניים החילוניות השייכות לבית ספר המקיף "רוגוזין" בעיר.

התחנה לבריאות המשפחה בבניין המחלקה לשירותים חברתיים (14), רחוב פינסק 11

מתיאור תושבי המקום הראשונים: "במקום לא היו רופא או אחות, ולמיטב זיכרון המייסדים אף לא ארון תרופות. הקדחת והדיזנטריה היו כה נפוצות עד כי רגילים היו לומר ששתי מיטות שמורות בבית החולים "הדסה" חיפה, עבור הכפר-עטאים (סה"כ היו שם כשלושים מיטות בלבד). "מקרים רציניים טופלו מחוץ לכפר. שאול לנדאו, שנפצע, הובל לחיפה. כשנפעה עינו של נוח טבצ'ניק, חזר לפולין לטיפול. דרמן חלה בקדחת באופן קשה ונאלץ לצאת לחצי שנה לתל-אביב כדי להחלים ממנה כליל, הרחק מן הביצה הטורדנית. שני מקרים הסתיימו באסון, כאשר אשתו ובנו של לנדאו נפטרו מקדחת שחור השתן." (מתוך עדויות מוזיאון בית פישר)

צבי פלינט מספר: "אחת המתישבות, בשם לב, חלתה קשה, ושאר המתישבות היו מתרוצצות סביבה בין סילוני הגשם שחדרו לצריף. יום אחד יצאה הצעקה כי נפטרה. רצתי פנימה ועשיתי ל'נפטרתי' הנשמה מפה לפה, וחזרה לחיים. כעבור שעתיים חזר אותו מעשה. אז הוחלט כי הכרח להעבירה לבית החולים בחיפה ויהי מה. ריפדנו עגלה בקש, רתמנו אליה סוסים ויצאנו לחיפה בגשם שוטף, בוססים בבוץ עמוק ומטים שכם לעזרת הסוסים תדיר כל אימת שהעגלה שוקעת." (מתוך עדויות מוזיאון בית פישר)

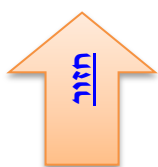
באר קרנצר (15), פינת רחובות פינסקר והמגנים

שמעון קרנצר, דוד מאיר וחבריהם חפרו במקום זה את הבאר שלהם. שלוש פעמים קדחו במקום, תחת פיקוחו של המהנדס רייך, עד שהצליחו להגיע למקור מים חיים. כשהצליחו למצוא מים, נטל שמעון קרנצר המאוסר את כינורו והפליא לנגן. מבאר זו השקו החברים את חלקותיהם. דוד מאיר הקים את "משתלת דוד" – אשר ילדיו מטפלים בה כיום, והיא עודנה מפארת את שדרות המגנים בעיר. שמעון קרנצר הקים את "משתלת המפרץ" – משתלה שגידלה שתילים הרבה ושימשה את תלמידי ביה"ס גורדון בעבודתם בשיעורי החקלאות.

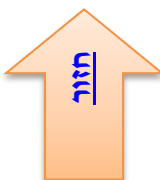
גלעד – מצבת זיכרון לחללי מערכות ישראל (16), רחוב בורוכוב 12

בתום מלחמת העצמאות, הוקם ועד ציבורי להקמת גלעד להנצחת חללי כפר-אתא במלחמה. את האנדרטה תיכנן הפסל פרופ' מיכאל קארה. בשנת 1991, שיפצה העירייה את האנדרטה והוסיפה לה כנפי מתכת גבוהות על-פי תכנונו של הפסל יצחק שמואלי. על האבנים המסודרות בחצי גורן סביב האנדרטה, נחקקו שמות בני הקריה אשר נפלו במלחמות ישראל מאז מלחמת העצמאות. כל שנה, ביום

הזיכרון לחללי מלחמות ישראל, נערך הטקס המרכזי העירוני בגן הזיכרון. בשנת 1993, נחנך "בית יד לבנים" בסמוך. פארק הרצל, "בית יד לבנים" ואנדרטת הגלעד נהיו למוקד ציבורי בעל משמעות בחיי העיר.

מהלך הפעילות ביש"מ

סודר	מיקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	נקודת התחלה "בית פישר" / פארק הרצל (1)	ארוחת בוקר הצגת נושא היש"מ	מה מצפה לנו היום? קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול	*שמירה על ניקיון המקום. חשוב: חניה לאוטובוס והורדת התלמידים בשדרות הציונות פינת רחוב המייסדים, בסמוך לסניף הדואר המרכזי. האוטובוס ממתין במקום. אין כניסה לאוטובוסים לרחוב המייסדים.	בבית פישר יש תא שירותים ומתקן מים קרים למילוי מים (אין בפארק הרצל). * יש לתאם מראש את שעת ההגעה, לפתיחה ולסיכום, עם מנהלת המוזיאון	15 ד'	
		"פלונטר" משחקים (1) ונהנים (1)	הפעלה חברתית, גיבוש והנאה.	המש"צים יפעילו את התלמידים.		15 ד'	* ציפור לחוליות שניצחו במשחק.
	התארגנות ליציאה לניווט בעיר.	חלוקת דפדפת מנווטים בקריית-אתא – משימות וחוויות (2) לאחראי חוליה. וידוא רישום חברי חוליה בטבלת הרישום.	חלוקת דפדפת מנווטים בקריית-אתא – משימות וחוויות (2) לאחראי חוליה. וידוא רישום חברי חוליה בטבלת הרישום.	וידוא שמות תלמידים בטבלת חוליות, כולל מספרי פלאפונים. וידוא מספרי פלאפונים של המש"צים ומקום האתר שבו עליהם להמתין לחוליות.	היערכות מוקדמת (5) בבית הספר. ניהול היש"מ (6)	15 ד'	מנווטים בקריית-אתא – תשובות למורה (3)
	הנחיות ביטחון ובטיחות	בהתאם לסעיף דגשי בטיחות.				15 ד'	
2	רחובות קריית-אתא	ניווט חוליות באתרים 16-1	כל חוליה מנווטת ברחובות ק' אתא על-פי מסלול האתרים שקיבלה.	*מורה שלי"ח ייגש ל"בית פישר" להמתין לחוליות. *כל זוג מש"צים ימתין בתחנה, כגון: בית העירייה, "גן משה", בית "יד לבנים".		120 ד'	
3	"בית פישר" (1)	הגעת החוליות	נקודת סיום	מקוריות, עזרים, תלבושות, הומור.	הצגה / שיר / חמשיר / אחר שחיברו בניווט	30 ד'	* ניקוד התוצרים וציפור למנצחים
	מעגל שלי"ח וסיכום היש"מ	מעגל השל"ח – ניווט ועצמאות (4)			ניתן לתאם מראש מפגש עם מנהלת המוזיאון שבו היא תספר בקצרה על קריית-אתא בכלל ועל המוזיאון בפרט.	30 ד'	

המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ :

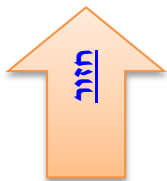
משחקים ונהנים (1)

פלוטר

חברי כל שתיים-שלוש חוליות עומדים במעגל. כל אחד נותן ידיים לשני משתתפים שאינם עומדים לצדו. בהינתן האות, על החוליות לפתוח את הפלוטר בלי לעזוב ידיים.
מנצחת: החוליה שהצליחה להתיר את עצמה מהפלוטר ראשונה בלי שחבריה עזבו את הידיים.

מתוך: [ויקיפדיה](#)

”חלום ומעשה אינם שונים כל כך כפי שנוטים לחשוב, כי כל מעשי בני האדם בחלום יסודם...”
(הרצל, מתוך ”אלטנוילנד”)

הכרת תולדות היישוב קריית-אתא

משימות וחוויות

רוחי ליפשיץ
דלית שחר

משימות וחוויות

היערכות

הכיתה תחולק לחמש קבוצות. כדי לעמוד בהצלחה במשימה, חברי כל קבוצה זקוקים למפת היישוב, לדפי משימות, לסקרנות, לרגליים קלות ולמצב רוח מרומם. מומלץ להביא גם ארוחה קלה, כובע, שתייה ומצלמה.

הנחיות לתלמידים

1. לקראת היציאה לדרך:

א. רשמו את שמותיכם בעמוד זה.

ב. ערכו רשימה של האתרים המצויים בקובץ המשימות שלפניכם.

ג. בדקו במפה את מיקום האתרים ותכננו את המסלול בהתאם.

2. עברו בין האתרים ובצעו בכל אחד מהם את כל המטלות.

3. **בכל תחנה צלמו את עצמכם.**

4. הישארו יחד במהלך העבודה.

5. הקפידו על נוהלי הבטיחות בדרכים. עברו כבישים רק במעברי חציה ובאור ירוק!

6. פנו לאנשים בצורה מנומסת ומכובדת.

7. הקפידו להגיע לתחנה הסופית ב"בית פישר" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא, בשעה שנקבעה _____.

8. בבית פישר יינתן לקבוצה ניקוד לפי טיב מילוי המשימות בחוברת ולפי טיב הצגת אחת המשימות מול הקבוצה כולה.

בהצלחה

חברי החוליה:

- _____ .1
- _____ .2
- _____ .3
- _____ .4
- _____ .5

רקע על היישוב קריית-אתא

קריית-אתא הוקמה ב-5 בינואר 1925 על-ידי חברת "נחלת ישראל" כמושבה בשם "כפר-עטא" – על שמו של כפר האריסים הערבי "כופרתא". חברת "קהילת ציון אמריקאית", בתיווכו של יהושע חנקין, קנתה את אדמות הכפר מן האפנדי, בעל הקרקעות הערבי, עבור אנשי אגודת "עבודת ישראל ורשה" ואחרים, אשר חברו יחדיו והקימו את כפר-עטא. מייסדי הכפר היו משפחות אברמסקי, טבצ'ניק, לנדאו, פדרבוש, פישר, גולדברג, דרמן, ונחוצקר, סימנהאוז, פלינט ופרלמן. בתחילה התיישבו החברים על הגבעה עליה נבנה אח"כ בית חרושת "אתא", לבד ממשפחת אברמסקי שבנתה לה אחוזה משלה, ברחוב חפץ חיים. מאוחר יותר התרכז הישוב באזור המרכז, סמוך לבאר המים הנמצאת היום ברחבת העיריה.

(המשך: [קריית אתא](#) בויקיפדיה)

"בית פישר" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא (בעבר "בית הבק") (1), רחוב המייסדים 9

זו גם תחנת המפגש המסכם את היש"מ).

"בית פישר", המכונה גם "בית הבק", נבנה כנראה בשנות השמונים של המאה התשע-עשרה. זה היה הבניין המרכזי בכפר הערבי כפרתא. כשהוקם היישוב היהודי, גר בו מוכתר הכפר, יהושע פישר. הוא הורישו לאגודת תו"מ (תורה ומלאכה) במטרה להקדישו לפעילות ציבורית לטובת הקהילה.

1. בהגדרות הבאות מסתתרים אחד-עשר שמות משמות מייסדי כפר-עטא. מצאו אותם (תוכלו להיעזר ברשימת המייסדים שבתחתית הדף).

א. בעל משפחה, גבוה, ספורט החורף.

----- = -----

ב. לא הצליח לשחות בים ללא סופו, נחש באנגלית, ס=צ

----- = -----

ג. משמש לחבישת הפצע, מורה הלכה, "שיח" באנגלית.

----- = -----

ד. ישן, טיסן ללא מנוע וללא סופו.

----- = -----

ה. משמש להדברת חרקים + נ.

----- = ----- נ

ו. פנינה וגבר באנגלית.

----- = -----

ז. זהב אנגלי, משוגע, הוא זה שחסר לו... (בכתיב חסר)

----- = -----

ח. אות, בבית באנגלית-ס=ז

----- = -----

ט. גר, גבר באנגלית.

----- = -----

י. קידומת הולנדית, לא בפנים ב _____, מזג האוויר בחורף.

----- = -----

יא. דג באנגלית, מזמר.

----- = -----

בנק תשובות – מייסדי הכפר
פדרבוש, אברמסקי, לנדאו, פישר, טבצ'ניק,
פלינט, גולדברג, ונחוצקר, סימנהאוז, דרמן, ופרלמן.

עיריית קריית-אתא (כיום), הכפר הערבי "כופרתא" (בעבר)(2), כיכר העירייה 7

הכפר הערבי "כופרתא" שכן על אדמות שקנתה אגודת "עבודת ישראל ורשה", דרך חברת "קהילת ציון אמריקאית", עבור חבריה ששאפו להקים יישוב חקלאי בארץ. אנשי הכפר ישבו באזור שבו נמצאים היום הרחובות: יהודה הנשיא, שדרות הציונות, העצמאות, שבטי ישראל, ירושלים (כולל הרחובות בית-לחם והמייסדים). ב"בית הבק" (היום "בית פישר"), שנמצא במרכז הכפר, התנהלו ענייני הכפר השוטפים, אוחסן היבול, נשמרו הבהמות ושוכנו האורחים. תושבי הכפר היו אריסים שהתפרנסו מגידולי בקר, צאן, תאנים, גפנים, זיתים ופלחה. בעת האסיף או הקציר, היו מחלקים את היבול לחמש ערמות שוות. 20 אחוז מן היבול (ערמה אחת) לקח המוכתר, נציג משפחת סורסוק – שהקרקע הייתה בבעלותה. יתר היבול שימש את האריס ואת משפחתו. היבול שהופרש אוחסן במחסנים שהיו צמודים לחומות "בית הבק". ב"בית הבק" עצמו, בקומה הראשונה, היו חדרי אחסון: חדר לאחסון גבינה, חדר לאחסון כותנה וחדרים נוספים לאחסון יבולים אחרים. בקומה השנייה, התגוררו המוכתר ובני משפחתו.

המשימה:

1. אילו שרידים מן הכפר הערבי אפשר לראות במגרש החניה שליד העירייה וברחוב המייסדים? _____

2. שאלו חמישה עוברים ושבים ברחוב המייסדים אם הם יודעים מה זה "כפרתא". רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

באר כופרתא (3), רחוב העצמאות 48

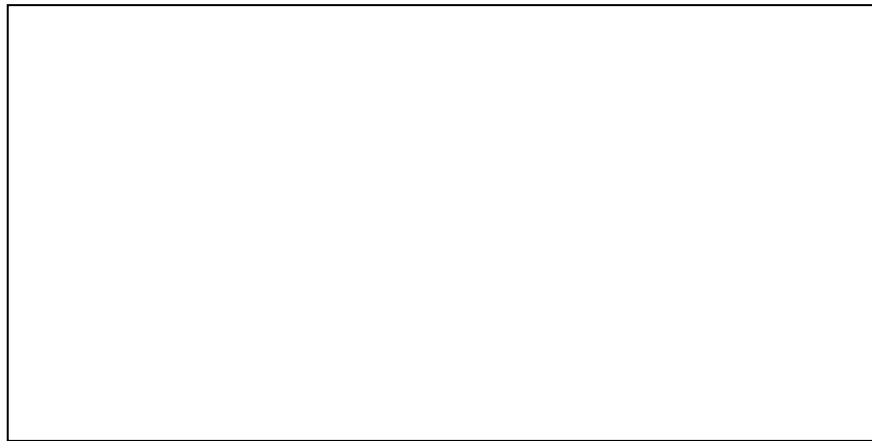
אתרו את מבנה הבטון הקטן ברחוב שבטי ישראל, הנמצא מול "סלון ציפי ושמעון" בקירוב. המבנה בנוי מעל הבאר שממנה העלו מים בעזרת גלגל ודליים. הגלגל היה קשור לסוס או לפרד, שבהלכם בין שתי גדרות אבן אשר סימנו את הנתיב, סובבו את הגלגל ודלו את המים. הבאר הייתה בשימוש אריסי הכפר הערבי "כופרתא". מאוחר יותר, השתמשו בה תושביה הראשונים של קריית-אתא. טוביה טבצ'ניק, ממקימי כפר-עטא, סיפר שכשנפלו הדליים מטה, היו קושרים חבל סביב המותניים של מישהו ומשלשלים אותו מטה כדי להעלותם. יום אחד, בשעה שהיה טוביה קשור בחבל, שמט פדרבוש בשגה את החבל... וטוביה כמעט שטבע שם!!

1. התדעו מאין מקבלת הבאר את מימיה?

2. האם יתכן שלא יהיו מים בבאר? נמקו.

3. איך אפשר לעשות את מבנה הבטון הסתמי לעדות בולטת לבאר ולסיפורה?
הציעו הצעות מעשיות.

4. שרטטו את בניין בית הבאר.

5. המחזו "מפגש ליד הבאר" והתכוננו להציגו בפני חבריכם במפגש הסיום בתחנה האחרונה (אפשר גם לכתוב שיר).

בית חרושת "אתא" (שכונת בית-וגן) (4), רחוב העצמאות 1

קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בשנת 1934, הקימה משפחת מולר את מפעל הטקסטיל "אתא". המפעל תרם רבות לפיתוח היישוב החקלאי הקטן, והיה לסמל המהפך התעשייתי בו. בעקבות בניית המפעל, נסלל כביש ממרכז היישוב לבית החרושת, נוצרו מקומות תעסוקה רבים – שמשכו אנשים לגור בכפר עם משפחותיהם, ונבנו שכונות נוספות ביישוב.

לצד הייצור והשיווק השוטפים, עסקו במפעל גם בענייני ביטחון. מרבית חברי "ההגנה" ביישוב וכל מפקדיה עבדו ב"אתא". הם הסתירו נשק במרתפים נסתרים, ואפילו ברגלי מכונות חלולות ("סליקים"). במסגרייה תיקנו את כלי הנשק שנפגמו ותחזקו את האחרים. כשתוכנן, בצ'כיה, מגדל המים של המפעל, נדרש המהנדס להציב בקצהו מעין מרפסת, שעליה יוכלו המגנים לעמוד ולצפות למרחוק. ממנה אותתו בעזרת מראה לחברי ההגנה שהתאמנו ביער שמיר (ליד רמת-יוחנן) על התקרבות רכב בריטי שעלול היה לתופסם, להחרים את הנשק ולאסור את המשתמשים בו. בשנות השמונים, כשל המפעל. ב-1985, במלאות לו חמישים שנה, נסגרו שעריו. במקום שבו היה המפעל הולכת ומוקמת שכונת "בית-וגן". בשכונה נבנים גורדי השחקים, המשנים את קו המתאר העירוני והמכריזים על עידן בנייה חדש בעיר.

1. איך השפיעה הקמת המפעל על התפתחות כפר-עטא?

2. כמה שנים פעל המפעל?

3. היש זכר למפעל בשטח?

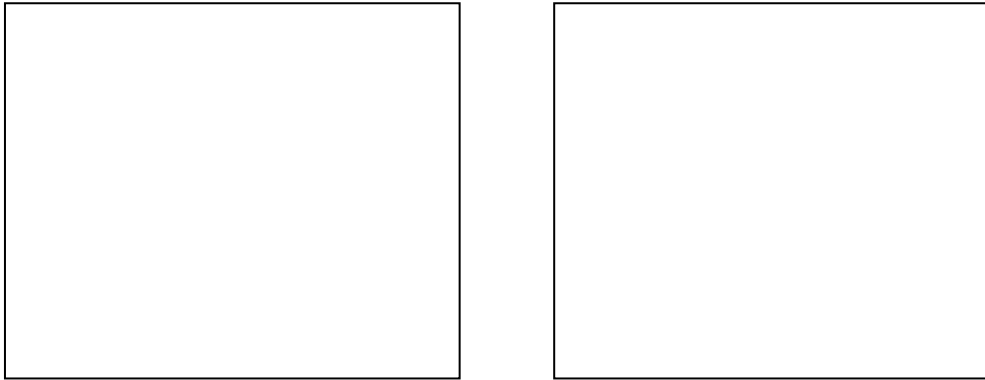
4. מה קורה בשטח היום? מה דעתכם על כך?

5. איך הייתם מציעים לשמר את זכר המפעל?

6. התוכלו לעמוד על מקור הדקלים הנטועים בכיכר? נסו לשאול אנשים בסביבה.

גן אברמסקי (5), רחוב חפץ-חיים 19

1. שרטטו את מתקני השעשועים שבגן.

2. קראו את הקטע וענו על השאלה.

בני משפחת אברמסקי בנו את אחוזתם במרחק מה מן היישוב. האב שמואל ובנו אהרון, עם שני פועלים, הקימו את ה"אחוזה" (צריף בודד...) והכינוה למגורי המשפחה. האם אסתר והילדים – שרגא, שלמד בטכניון, בלהה ויוסף – שהו בינתיים בבת-גלים, והגיעו כשהמגורים היו מוכנים. צריפס היה מפואר יחסית, וכלל שלושה חדרים ומטבח. השירותים, כמובן, היו בחוץ. מים שאבו מבאר ערבית ישנה שהייתה בשטחם, ובמימיה השקו את השדות. בני המשפחה ערכו תכניות לנטיעת פרדס.

בני משפחת אברמסקי היו הראשונים שהקימו בית אבן בנקודה החדשה. בדיון משפחתי נקבע, ללא כל עוררין, כי יש זכות קדימה לפרות, והן אשר שוכנו ברפת (בית האבן) שהושלמה ב-1927.

מי גר בבית האבן הראשון שהוקם בכפר-עטא?

3. שאלו 5 עוברים ושבים ברחוב על שם מי נקרא הגן. רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

כביש השמנת (6), שדרות הציונות פינת יהודה הנשיא

לשדרות הציונות פינת שדרות הנשיא קראו פעם "כביש השמנת", תשאלו לטעם?
שניים יש באמתחתנו :

- א. דרך זו הייתה עשויה מנארי, מין עפר לבנבן, שבגשם קיבל גון שמנת.
- ב. הרפתות היו על הגבעה, והמחלבה הייתה במורדה. הילדים השובבים שהעבירו את החלב שפכו מעט ממנו, דרכו עליו, והוא מיד נהיה לשמנת.

איזה משני ההסברים לכינויו של הכביש "כביש השמנת" נראה לכם יותר? נמקו.

2. כאמור, שם השדרה התחלף פעמים מספר.
שאלו 5 עוברים ושבים באילו שמות נקראה פעם השדרה. רשמו את
תשובותיהם ואת תיאורם, כגון : צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

א. _____

ב. _____

ג. _____

ד. _____

ה. _____

3. מדוע הוחלף השם "שדרות הנשיא" ב"שדרות הציונות"? נסו להיעזר בעוברים ובשבים או בעובדי הדואר המסורים.

בית הכנסת על שם הרב ישעיהו שפירא (7), רחוב פינסקר 9, מול קופת חולים

1. העתיקו את הכתובת המסבירה על שם מי בית הכנסת.

2. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

הרב ישעיהו שפירא הגיע מארץ ישראל לוורשה, שם, בבית כנסת ברחוב פטשיה 4, כינס אספה של כשלושים מן המתפללים והקים עמם את חברת "עבודת ישראל ורשה – כפר-אתא, א"י". ברבות הימים, מנתה האגודה למעלה מ-200 חבר. ביסוד האגודה עמדה שיטת ההתיישבות של "האחוזה" – שקמה כדי לאפשר לבני המעמד הבינוני בקרב יהודי חו"ל להשתתף בהתיישבות החקלאית בארץ: יהודים מחו"ל ישלמו כסף, ויהודים בארץ יקנו בו עבורם קרקעות, ייטעו עבורם פרדסים ויעבדו אותם. תוך עשר שנים היהודים מחו"ל יעלו בעצמם לארץ.

. אנשי "עבודת ישראל ורשה" תכננו ליישב נציגים משלהם על האדמה שתירכש בארץ בהונם הפרטי. בעוד הם ישלמו לשיעורין, כל אחד כפי יכולתו, את מחיר קרקעותיהם, המתיישבים על האדמה יעבדו את חלקותיהם וידאגו גם לאדמת הכלל. כאשר הרוכשים את האדמה יחסלו את עסקיהם בפולין, יעלו גם הם ארצה ויגורו על אדמות אלו.

א. מה היה שמה המלא של האגודה שהוקמה בוורשה?

ב. במה שונה שיטת ההתיישבות של אגודת "עבודת ישראל – ורשה" מזו של "האחוזה"?

3. המחיצו מפגש דמיוני בין הרב לבין קבוצת חסידים המתלבטת אם לעלות ארצה. המפגש המומחז יערך כשתיים-שלוש דקות, שבהן על חברי הקבוצה להפגין דמיון ותעוזה – בצורת הדיבור, בקול, בביגוד, בהומור, בהוספת אביזרים ועוד. בתחנה האחרונה, תתבקשו לבצע את הקטע מול חבריכם (אפשר גם לכתוב שיר ולבצע אותו).

מרכזיית בזק (כיום), הכנסייה הביזנטית (בעבר) (8), צומת הרחובות שדרות הציונות והרצל

1. על שם מי נקראת המרכזייה? (שימו לב לשלט שבחזית).

2. שאלו חמישה עוברים ושבים ברחוב אם הם יודעים על שם מי נקרא הבניין. רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני. לאחר שהשיבו, הפנו את תשומת לבם לשלט.

א. _____

ב. _____

ג. _____

ד. _____

ה. _____

3. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בראשית נובמבר 1972, בעת הקמת מרכזת הטלפונים ברח' שדרות הנשיא בכפר-אתא, נתגלה במקום פסיפס צבעוני. העבודות במקום הופסקו, ונערכה חפירה בראשות הארכיאולוגית גב' פני ויטו. את החפירה מימן משרד התקשורת.

במקום נחשף חלק מכנסייה ביזנטית. רצפת הכנסייה נמצאה בעומק של כ-20-30 ס"מ מתחת לפני השטח, ומקירות הכנסייה נשתמר נדבך אחד בלבד.

בכנסייה אולם שאורכו כ-7 מ', במזרחו **אפסיס** שרצפתו עשויה פסיפס לבן וגבוהה ב-10 ס"מ מרצפת האולם. האולם מרוצף בפסיפס צבעוני: לבן, שחור ואדום. דגמי העיטור הם גיאומטריים וכוללים קווים גליים מצטלבים. מדרום לכנסייה, במרחק של כשמונה מטר וחצי ממנה, נחשף קיר רחב הבנוי אבנים גדולות. נראה שקיר זה הוא שריד מחומה שהקיפה את כל מערכת המבנים. כנראה, נהרסה הכנסייה בשרפה בסוף המאה ה-6 לספירה.

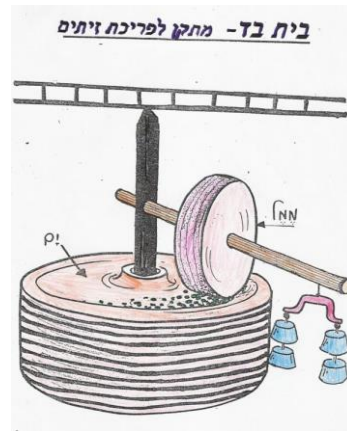
א. כיצד נתגלתה הכנסייה? מי חשף אותה?

ג. כיצד ומתי חרבה הכנסייה?

ד. מה תוכלו ללמוד על אמונת תושבי המקום בתקופת קיום הכנסייה?

גן משה – בית הבד המשוחזר (9), שדרות יהודה הנשיא פינת רחוב ירושלים

לאורך כל הדורות, התפרנסו בני הכפר גם מהפקת שמן מזיתים. לשם כך, נבנו בכפר בתי בד רבים. קראו בתשומת לב את הקטע המתאר את תהליך הפקת שמן הזית, וענו על השאלות שבסופו.

מקור התמונות: [אוריינית תקשוב דרום](#)

<p>השלב האחרון בעבודה הלא-קלה, הוא מתקן סחיטה: המשקולת לוחצת את לוח העץ, שנקרא "בד", על הסלים, והשמן היקר זולג מהם לבור ומשם נאסף – בעבר לכדים, והיום מוכנס ישר לבקבוקים.</p>	<p>הזיתים נמעכו, ונוצרה עיסה סמיכה, אותה עיסה הועברה בשמחה לתוך כלי נצרים הנקראים "עקלים", ודומים בעיננו פשוט לסלים.</p>	<p>על אבן היס הונחו הזיתים, וכשכל הנוכחים על החמור מביטים, סביב אבן היס הוא היה מסתובב, ואתו את אבן הממל מסובב.</p>
---	--	---

1. לדעתכם, איך ניתן להבליט יותר את האתר?

2. צבעו בדף את חלקי בית הבד שאתם מזהים בשטח.

3. האם מצאתם עקלים בשטח? ממה הם היו עשוים? מה קרה להם במהלך השנים?

המחיצו את תהליך הפקת השמן מהזיתים. התהליך המומחז יארך כשתיים-שלוש דקות, ובו על חברי הקבוצה להפגין דמיון ותעוזה בצורת הדיבור, בקול, בביגוד, בהומור, בהוספת אביזרים ועוד. בתחנה האחרונה, תתבקשו לבצע את הקטע מול חבריכם (אפשר לכתוב שיר ולבצע אותו).

גן משה – קרבות רמת-יוחנן (9), שדרות יהודה הנשיא פינת רחוב ירושלים

משה לדרמן היה אחד ממפקדי "ההגנה" ביישוב. הוא היה ממונה על אימון הנוער ועל הדרכתו. לדרמן וחבריו השתתפו בקרבות רמת-יוחנן מול הגדוד הדרוזי.

1. העתיקו את הכתובת שעל המצבה בכניסה לגן.

2. קרבות רמת-יוחנן – מידע

קרבות רמת-יוחנן החלו ב-12.4.1948, עת צלפו כוחותיו של שכיב והאב על קיבוץ רמת-יוחנן מן הכפרים הושע וכסאייר. קאוקגי, מפקד "צבא ההצלה", הוא זה שקרא לגדוד הדרוזי לצאת לקרב. לנגד עיניו של קאוקגי עמדו שלוש מטרות:

א. פתיחת חזית שנייה, במטרה להקל על מתקיפי משמר העמק את כיבוש האזור.
ב. התקדמות למבואות חיפה.

ג. השתלטות על יישובי הגוש וחסיומת כביש יגור-כפר-אתא כדי למנוע מעבר תחבורה יהודית אל הצפון ולחיפה.

"ברמת-יוחנן הכשילו את האופנסיבה הערבית בצפון הארץ, שיתקו לתקופה ממושכת את כוחות קאוקגי ולמעשה הוציאו מחשבון הכוחות הפועלים נגדנו את השכירים של שכיב ווהאב" (תולדות **מלחמת הקוממיות**, עמודים 121-122).

קרב רמת-יוחנן היה הקרב הראשון והיחיד שבו השתתפו הדרוזים בפועל ככוחות אויב. מאז, הדרוזים משרתים שירות חובה בצה"ל.

קראו את הקטע העוסק בקרבות רמת-יוחנן וענו על השאלות:

א. מה הייתה המטרה העיקרית (החשובה ביותר) בפתיחת המערכה על רמת-יוחנן?

ב. אילו כוחות יהודיים השתתפו בקרבות?

ג. מה היה סופו של הגדוד הדרוזי?

בית צינובר (10), שדרות יהודה הנשיא 9

- עמדו אל מול הבניין בן שלוש הקומות.
הבית נבנה כבית מגורים בסוף שנות השלושים, ושימש גם כמקום מושבם של שלושה בתי ספר:
- א. בית הספר הדתי "מזרחי" – הוא "יבנה".
 - ב. בית הספר החילוני "בית חינוך לילדי עובדים", שלימים שינה את שמו ונקרא "גורדון".
 - ג. בית ספר למורס. בתקופת המאבק על הקמת המדינה השתמשו אנשי "ההגנה" בגג כדי לתקשר באיתותי מורס עם הישובים הסמוכים.

1. תארו את המקום היום:

2. איזה מפעל נמצא בחצר?

3. כיצד, לדעתכם, אפשר לשפץ את הבניין כך שעברו עדיין יישמר, אבל הוא יתאים לזמן ולמקום שבהם הוא נמצא היום?

בית הדואר (11), שדרות הציונות פינת המייסדים

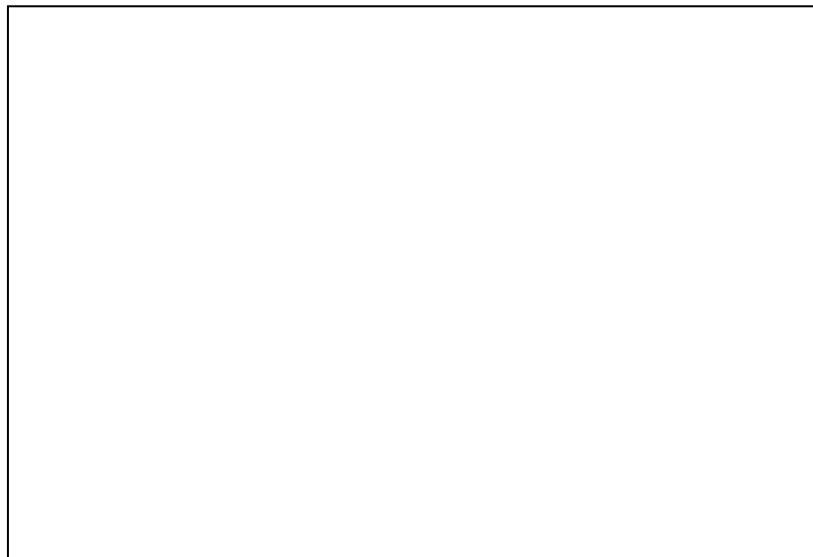
קראו את הקטע וענו על השאלות.

מתיאור המתיישבים הראשונים: "כיצד העבירו בהתחלה את הדואר? מישהו מבני המקום, שהיה במקרה בחיפה, לקח את המכתבים. הוא שם את כולם בארגז ליד "בית פישר" שבמרכז הכפר. על המכתבים היה נהוג לשים אבן כדי שלא יעופו. כל מי שעבר הזיז את האבן ובדק אם קיבל מכתב. אם מישהו שכח להחזיר את האבן עפו כל המכתבים וצריך היה להתחיל לחפשם בבוץ ובשלוליות... אח"כ הקימו, במקום שבו עומד היום בניין הדואר, את המרפאה הראשונה". (מתוך עדויות מוזיאון בית פישר)

1. נסו להסביר את השורות שלהלן:
היום מקושת הבניין,
ואדום הוא הצבע,
אך פעם בשביס מעומלן,
סיוע נחוץ הגישו לטבע.

1. למה שימש בבניין הדואר בעבר?

3. שרטטו בקווים כלליים את חזית הבניין.

4. הדוורים טוענים כי עבודתם היום קלה מבעבר שכן מספר המכתבים הנשלחים הולך ופוחת... התוכלו לשער מדוע?

בית חרושת "אסטרא" (12), רחוב העצמאות 48

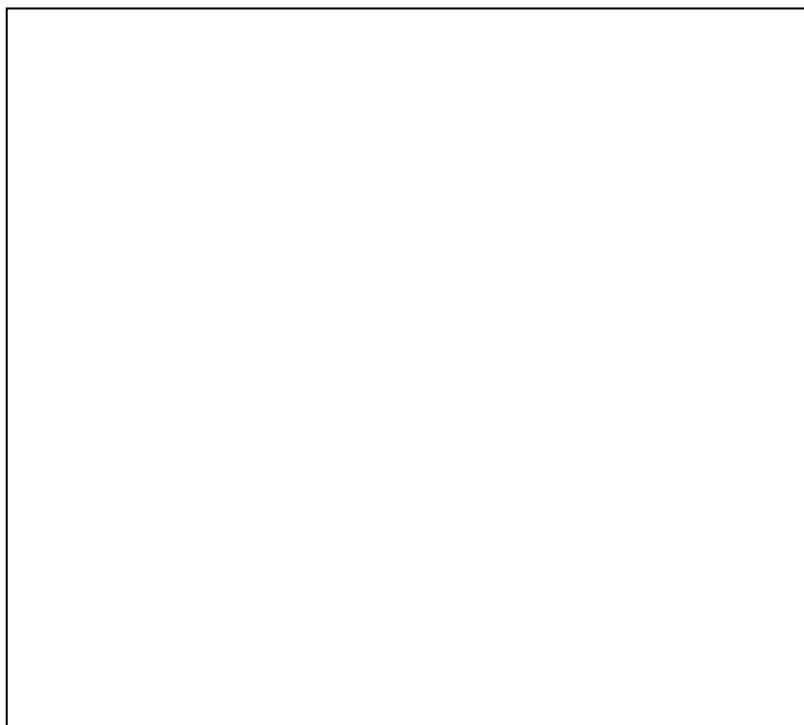
חפשו את שרידי בית חרושת "אסטרא".
אילו שרידים נשארו מבית חרושת זה?

השם "אסטרא" הוא בלטינית, ופירושו "כוכב".
בית החרושת עבר מחיפה לכפר-עטא בשנת 1936, בשל המצב הביטחוני הרגיש בעיר המעורבת, שבה יהודים וערבים חיים יחד. המפעל פרח בתקופת מלחמת העולם השנייה, עת ייצר סחורה רבה עבור הצבא הבריטי: אבזמים לבגדים, כפתורים, מהדקים, סיכות תפירה, סיכות ראש, לחצניות ונעצים. את התוצרת ייצאו גם למדינות נוספות, כמו: מצרים, סוריה, לבנון וקפריסין.
בשל בעיות כלכליות, נסגר המפעל בשנת 1956.

1. מה הייתם מציעים לבעלי המפעל לעשות כדי להמשיך ולהפעילו?

2. היש מקום בסביבה שאפשר לקנות בו מוצרים דומים? אם כן, היכן? ציינו את מחירם של שני מוצרים לפחות.

3. צרו סמל לבית החרושת (כיד הדמיון הטובה עליכם).

1. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בית הספר נבנה בסוף שנות הארבעים. בשנות החמישים, למדו בו זה לצד זה בשני מבנים בני קומה אחת תלמידי בתי הספר "יבנה" ו"גורדון".
בי"ס יבנה, אשר הוקם בשנת 1935, נדד רבות בטרם הגיע למשכנו היום. ראשוני תלמידיו למדו תחת עץ במרכז הכפר. בימות הגשמים, הם מצאו מחסה בצריף של רב אבא, ומאוחר יותר השתמשו, במשך שנים, בצריף של שרמן ברחוב העצמאות.
יחד עם תלמידי "בית חינוך לילדי עובדים", החילוני, למדו ב"בית צינובר" ברחוב יהודה הנשיא, ויחד עברו לבניינים שבהם נמצאת היום חטיבת הביניים א' של בית ספר "רוגוזין".
"בית חינוך לילדי עובדים", אשר לימים נקרא בית ספר "גורדון". הוקם בשנת 1941. תלמידיו החלו את דרכם, כאמור, בדירה שכורה ב"בית צינובר" ברחוב יהודה הנשיא, ורק בשנת 1947 עברו לכאן עם בית ספר יבנה.

א. כיצד נקרא בי"ס "גורדון" בראשית דרכו?

ב. מי למד בו?

ג. היכן עומד "בית צינובר"?

ד. איזה בניין ציבורי נמצא ממול לבית הספר?

התחנה לבריאות המשפחה בבניין המחלקה לשירותים חברתיים (14), רחוב פינסקר 11.

קומת הקרקע, מצד ימין

1. היכנסו לתחנה ובררו על שם מי היא נקראת ומה היה פועלו של אותו אדם.

2. סכמו את ההסבר הרשום על השלט שבקיר המערבי.

3. עיינו בקטע שלהלן וענו על השאלות:

רפואה

במקום לא היו רופא או אחות, ולמיטב זיכרון המייסדים – אף לא ארון תרופות. הקדחת והדיזנטריה היו כה נפוצות עד כי רגילים היו לומר ששתי מיטות שמורות בבית החולים "הדסה" בחיפה עבור הכפר-עטאים (סה"כ היו בבית החולים כשלושים מיטות בלבד). מקרים רציניים טופלו מחוץ לכפר. שאול לנדאו, כשנפצע, הובל לחיפה. כשנפגעה עינו של נוח טבצ'ניק, חזר לפולין לטיפול. דרמן חלה בקדחת באופן קשה ונאלץ לצאת לחצי שנה לתל-אביב, הרחק מן הביצה הטורדנית, כדי להחלים ממנה כליל. שני מקרים הסתיימו באסון: אשתו ובנו של לנדאו נפטרו מקדחת שחור השתן.

צבי פלינט מספר: "אחת המתיישבות, בשם לב, חלתה קשה ושאר המתיישבות היו מתרוצצות סביבה בין סילוני הגשם שחדרו לצריף. יום אחד יצאה הצעקה כי נפטרה. רצתי פנימה ועשיתי לינפטרתי הנשמה מפה לפה, וחזרה לחיים. כעבור שעתיים חזר אותו מעשה. אז הוחלט כי הכרח להעבירה לבית החולים בחיפה ויהי מה. ריפדנו עגלה בקש, רתמנו אליה סוסים ויצאנו לחיפה בגשם שוטף, מבוססים בבוץ עמוק ומטים שכס לעזרת הסוסים תדיר כל אימת שהעגלה שוקעת".

א. איפה אושפזו חולי הקדחת מכפר-עטא?

ב. כיצד העבירו חולים לבית החולים בחיפה?

4. הכינו מערכון שיתאר מפגש בין חולה קדחת והוריו לרופא באותם ימים. את ההצגה תתבקשו להציג בפני חבריכם במפגש הסיכום (אפשר גם לכתוב שיר).

באר קרנצר (15), צומת הרחובות פינסקר והמגנים

במקום זה, חפרו שמעון קרנצר, דוד מאיר וחבריהם את הבאר שלהם. שלוש פעמים קדחו במקום, תחת פיקוחו של המהנדס רייך, עד שהצליחו להגיע למקור מים חיים. קראו את הקטע וענו על השאלות:

בכפר-עטא היו עוד בארות. זו שב"אחוזת אברמסקי" שימשה לצורכי המשפחה בלבד, וזו שבכפר הערבי שירתה את התושבים כולם. מאוחר יותר, קדחו בני משפחת בוים באר נוספת בחצרם, וזו משמשת את צורכי החקלאות של המשפחה עד היום. קוטר הבאר של האברמסקים היה כארבעה מטרים, דבר שהקשה את שאיבת המים וגרם לצרות רבות. אהרון אברמסקי סיפר שפעם, כאשר אחיו שרגא קירב

את העגלה ואת הסוסים לבאר, נפלו אלה פנימה, ורק בעמל רב חולצו משם. מן הבאר בכופרתא, היא הבאר המרכזית, שתו כולם: צאן, בקר ואנשים. את המים היו מעלים בעזרת גלגל דליים, שאותו סובב סוס, ולפעמים גם בן אדם... לעתים קרובות, צנחו הדליים פנימה, והיה צריך לרדת (קשורים בחבל) ולהעלותם. טוביה טבצ'ניק מספר שלא פעם ירד בשליחות כזו. באחת מן הפעמים, עזב פדרבוש את החבל, וטוביה נפל וכמעט טבע. האחראי על המים היה ממלא פחים ומובילים בעגלתו אל צריפי התושבים. בקיץ, חפרו בארות ארעי – שהיו בעצם בורות מים – באזור קריית-בנימין ועיר-גנים. הערבים נהגו להשקות מהן את צאנם, ותושבי כפר-עטא השקו מהן את בקרם וגם... את עצמם.

בחורף, העמידו כל כלי מתאים על הגג ובקצה המרזב ואגרו בהם מים. סידורי הרחצה היו חוויה בפני עצמה: בקיץ, הוקם מבנה קטן (בודקה) ליד הבאר, עליו הניחו חבית דג מלוח ריקה שממנה בלט צינור קטן. מילאו את החבית מים בעזרת גלגלת ודליים, והתקלחו. בחורף, היו הדברים מסובכים בהרבה. הרחצה נעשתה בבית, בפיילה שבה מים שחוממו על פרימוס או על פתילייה.

1. מה המיוחד במבנה זה לעומת הבניינים האחרים ברחוב?

2. אילו בארות נוספות היו בכפר-עטא?

3. כיצד התקלחו התושבים בקיץ?

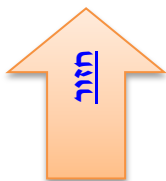
גלעד – מצבת זיכרון לחללי מערכות ישראל (16), רחוב בורוכוב 12

1. תארו את האנדרטה, הקפידו לציין את כל חלקיה.

2. מה משותף לחללים ששמותיהם מצוינים בעמוד האבן המרכזי?

3. ציינו את שמות המלחמות אשר זכר הלוחמים שנפלו בהן הונצח באנדרטה לפי סדר כרונולוגי.

4. ציירו בקווים כלליים את מבנה האנדרטה.

מנווטים בקריית-אתא – תשובות למורה (3)

”חלום ומעשה אינם שונים כל כך כפי שנוטים לחשוב, כי כל מעשי בני האדם בחלום יסודם...”
(הרצל, מתוך: ”אלטנוילנד”)

הכרת תולדות היישוב קריית-אתא

משימות וחוויות

תשובות למורה

רוחי ליפשיץ
דלית שחר

"בית פישר" – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא (בעבר בית הבק) (1), רחוב המייסדים 9

(זו גם תחנת המפגש המסכם את היש"מ)

בית פישר, המכונה גם "בית הבק", נבנה כנראה בשנות השמונים של המאה התשע-עשרה. בית זה היה הבניין המרכזי בכפר הערבי כפרתא. כשהוקם היישוב היהודי, גר בו מוכתר הכפר, יהושע פישר. הוא הורישו לאגודת תו"מ (תורה ומלאכה) במטרה להקדישו לפעילות ציבורית לטובת הקהילה.

1. בהגדרות שלהלן מסתתרים שמות אחד-עשר ממייסדי כפר-עטא. מצאו אותם (תוכלו להיעזר ברשימת המייסדים שבתחתית הדף).

- א. בעל משפחה, גבוה, ספורט החורף. _____ = _____ אברמסקי
- ב. לא הצליח לשחות בים ללא סופו, נחש באנגלית ס=צ. _____ = _____ טבצניק
- ג. משמש לחבישת הפצע, מורה הלכה, "שיח" באנגלית. _____ = _____ פדרבוש
- ד. ישן, טיסן ללא מנוע וללא סופו. _____ = _____ לנדאו
- ה. משמש להדברת חרקים + נ. _____ = _____ נ פלינט
- ו. פנינה וגבר באנגלית. _____ = _____ פרלמן
- ז. זהב אנגלי, משוגע הוא זה שחסר לו... (בכתיב חסר) _____ = _____ גולדברג
- ח. אות, בבית באנגלית. ס=ז _____ = _____ סימנהאוז
- ט. גר, גבר באנגלית. _____ = _____ דרמן
- י. קידומת הולנדית, לא בפנים ב _____, מזג האוויר בחורף. _____ = _____ ונחוצקר
- יא. דג באנגלית, מזמר. _____ = _____ פישר

בנק תשובות – מייסדי הכפר

פדרבוש, אברמסקי, לנדאו, פישר, טבצ'ניק, פלינט, גולדברג, ונחוצקר, סימנהאוז, דרמן ופרלמן.

עיריית קריית-אתא (כיום), הכפר הערבי כופרתא (בעבר) (2), כיכר העירייה 7

הכפר הערבי "כופרתא" שכן על אדמות שקנתה אגודת "עבודת ישראל ורשה", דרך חברת "קהילת ציון אמריקאית", עבור חבריה ששאפו להקים יישוב חקלאי בארץ. אנשי הכפר ישבו באזור שבו נמצאים היום הרחובות: יהודה הנשיא, שדרות הציונות, העצמאות, שבטי ישראל, ירושלים (כולל הרחובות בית-לחם והמייסדים). ב"בית הבק" (היום "בית פישר"), שנמצא במרכז הכפר, התנהלו ענייני הכפר השוטפים, אוחסן היבול, נשמרו הבהמות ושוכנו האורחים. תושבי הכפר היו אריסים שהתפרנסו מגידולי בקר, צאן, תאנים, גפנים, זיתים ופלחה. בעת האסיף או הקציר, היו מחלקים את היבול לחמש ערמות שוות. 20 אחוז מן היבול (ערמה אחת) לקח המוכתר, נציג משפחת סורסוק – שהקרקע הייתה בבעלותה. יתר היבול שימש את האריס ואת משפחתו. היבול שהופרש אוחסן במחסנים שהיו צמודים לחומות "בית הבק". ב"בית הבק" עצמו, בקומה הראשונה, היו חדרי אחסון: חדר לאחסון גבינה, חדר לאחסון כותנה וחדרים נוספים לאחסון יבולים אחרים. בקומה השנייה, התגוררו המוכתר ובני משפחתו.

המשימה

1. אילו שרידים מן הכפר הערבי אפשר לראות במגרש החניה שליד העירייה וברחוב המייסדים?

"בית פישר", הוא "בית הבק", ובית הכנסת הגדול ברחוב המייסדים. במגרש החניה שליד העירייה אפשר למצוא את "בית הבאר".

2. שאלו חמישה עוברים ושבים ברחוב המייסדים אם הם יודעים מה זה "כפרתא". רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

באר כופרתא (3), רחוב העצמאות 48

אתרו את מבנה הבטון הקטן, הממוקם מול "סלון ציפי ושמעון", ברחוב שבטי ישראל. המבנה בנוי מעל הבאר שממנה העלו מים בעזרת גלגל ודליים. הגלגל היה קשור לסוס או לפרד, ובהולכם בין שתי גדרות אבן אשר סימנו את הנתיב, סובבו את הגלגל ודלו את המים. הבאר הייתה בשימוש אריסי הכפר הערבי "כופרתא". מאוחר יותר השתמשו בה תושביה הראשונים של קריית-אתא. טוביה טבצ'ניק, ממקימי כפר-עטא, מספר שכשנפלו הדליים מטה, היו קושרים למישהו חבל סביב המותניים, ומשלשלים אותו מטה כדי להעלותם. יום אחד, בשעה שהיה טוביה עצמו קשור בחבל, שמט פדרבוש את החבל בשגגה... טוביה כמעט טבע שם!

1. התדעו מאין מקבלת הבאר את מימיה?

מי תהום שזורמים מתחת לפני הקרקע

2. האם ייתכן שלא יהיו מים בבאר? נמקו.

לא. אפיק מי התהום הוא קבוע.

3. איך אפשר לעשות את מבנה הבטון הסתמי לעדות בולטת לבאר ולסיפורה?
הציעו הצעות מעשיות.

אפשר לצייר על גבי הבניין את הבאר, את האנשים ואת הסוס או את הפרד שהיו מסובבים את הגלגל כדי להעלות את הדלי למעלה.
אפשר לשחזר את הבאר כפי שהייתה.

4. שרטטו את בניין בית הבאר.

5. המחיצו "מפגש ליד הבאר" והתכוננו להציגו בפני חבריכם במפגש הסיום בתחנה האחרונה (אפשר גם לכתוב שיר).

בית חרושת "אתא" (שכונת בית-וגן) (4), רחוב העצמאות 1

קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בשנת 1934, הקימה משפחת מולר את מפעל הטקסטיל "אתא". המפעל תרם רבות לפיתוח היישוב החקלאי הקטן, והיה לסמל המהפך התעשייתי בו. בעקבות בניית המפעל, נסלל כביש ממרכז היישוב לבית החרושת, נוצרו מקומות תעסוקה רבים – שמשכו אנשים לגור בכפר עם משפחותיהם, ונבנו שכונות נוספות ביישוב.

לצד הייצור והשיווק השוטפים, עסקו במפעל גם בענייני ביטחון. מרבית חברי "ההגנה" ביישוב וכל מפקדיה עבדו ב"אתא". הם הסתירו נשק במרתפים נסתרים, ואפילו ברגלי מכונות חלולות ("סליקים"). במסגרייה תיקנו את כלי הנשק שנפגמו ותחזקו את האחרים. כשתוכנן, בצ'כיה, מגדל המים של המפעל, נדרש המהנדס להציב בקצהו מעין מרפסת, שעליה יוכלו המגנים לעמוד ולצפות למרחוק. ממנה אותתו בעזרת מראה לחברי ההגנה שהתאמנו ביער שמיר (ליד רמת-יוחנן) על התקרבות רכב בריטי שעלול היה לתופסם, להחרים את הנשק ולאסור את המשתמשים בו. בשנות השמונים, כשל המפעל. ב-1985, במלאות לו חמישים שנה, נסגרו שעריו. במקום שבו היה המפעל הולכת ומוקמת שכונת "בית-וגן". בשכונה נבנים גורדי השחקים, המשנים את קו המתאר העירוני והמכריזים על עידן בנייה חדש בעיר.

1. איך השפיעה הקמת המפעל על התפתחות כפר-עטא?

בעקבות זאת הייתה קריית-אתא מיישוב חקלאי קטן ליישוב תעשייתי שמושך עובדים רבים.

2. כמה שנים פעל המפעל?

50 שנה.

3. היש זכר למפעל בשטח?

הדקלים הנטועים בכיכר בשכונת בית-וגן.
צריף הפועלים המט לנפול.

4. מה קורה בשטח היום? מה דעתכם על כך?

על השטח הוקמה שכונת מגורים.

5. איך הייתם מציעים לשמר את זכר המפעל?

להעמיד שלט גדול שבו יהיו הסבר ותמונות, או להקים מבנה שבו תוצג תצוגה על אודות המפעל שבה תהיה עמדת הדרכה אורקולית לשימוש עצמי.

6. התוכלו לעמוד על מקור הדקלים הנטועים בכיכר? נסו לשאול אנשים בסביבה.

הועברו לכאן מהשדרה הראשית במפעל.

גן אברמסקי (5), רחוב חפץ-חיים 19

1. שרטטו את מתקני השעשועים שבגן.

2. קראו את הקטע וענו על השאלה.

בני משפחת אברמסקי בנו את אחוזתם במרחק מה מן היישוב. האב שמואל ובנו אהרון, עם שני פועלים, הקימו את ה"אחוזה" (צריף בודד...) והכינוה למגורי המשפחה. האם אסתר והילדים – שרגא, שלמד בטכניון, בלהה ויוסף – שהו בינתיים בבת-גלים, והגיעו כשהמגורים היו מוכנים. צריפם היה מפואר יחסית, וכלל שלושה חדרים ומטבח. השירותים, כמובן, היו בחוץ. מים שאבו מבאר ערבית ישנה שהייתה בשטחם, ובמימיה השקו את השדות. בני המשפחה ערכו תכניות לנטיעת פרדס.

בני משפחת אברמסקי היו הראשונים שהקימו בית אבן בנקודה החדשה. בדיון משפחתי נקבע, ללא כל עוררין, כי יש זכות קדימה לפרות, והן אשר שוכנו ברפת (בית האבן) שהושלמה ב-1927.

מי גר בבית האבן הראשון שהוקם בכפר-עטא?

הפרות של משפחת אברמסקי

3. שאלו חמישה עוברים ושבים ברחוב על שם מי נקרא הגן. רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

כביש השמנת (6), שדרות הציונות פינת יהודה הנשיא

לשדרות הציונות פינת שדרות הנשיא קראו פעם "כביש השמנת", תשאלו לטעם?
שניים יש באמתחתנו :

- א. דרך זו הייתה עשויה מנארי, מין עפר לבנבן, שבגשם קיבל גון שמנת.
- ב. הרפתות היו על הגבעה, והמחלבה הייתה במורדה. הילדים השובבים שהעבירו את החלב שפכו מעט ממנו, דרכו עליו, והוא מיד נהיה לשמנת.

איזה משני ההסברים לכינויו של הכביש "כביש השמנת" נראה לכם יותר? נמקו.

כל תשובה מנומקת מתקבלת.

2. כאמור, שם השדרה התחלף פעמים מספר.

שאלו 5 עוברים ושבים באילו שמות נקראה פעם השדרה. רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני.

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____

3. מדוע הוחלף השם "שדרות הנשיא" ב"שדרות הציונות"? נסו להיעזר בעוברים ובשבים או בעובדי הדואר המסורים.

לרחוב הניצב קוראים רחוב יהודה הנשיא. רבים התבלבלו בין רחוב הנשיא לבין רחוב יהודה הנשיא, ולכן התבקש שינוי. השם "שדרות הציונות" נבחר סמוך להחלטה באו"ם כי הציונות היא תנועה גזענית, החלטה שבעקבותיה ניתן שם זה לרחובות רבים במדינה.

בית הכנסת על שם הרב ישעיהו שפירא (7), רחוב פינסקר 9, מול קופת חולים

1. העתיקו את הכתובת המסבירה על שם מי בית הכנסת.
בית הכנסת הפועל המזרחי, על שם הרב ישעיהו שפירא זצ"ל, מייסד קריית-אתא.
2. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

הרב ישעיהו שפירא הגיע מארץ ישראל לוורשה, שם, בבית כנסת ברחוב פטשיה 4, כינס אספה של כשלושים מן המתפללים והקים עמם את חברת "עבודת ישראל ורשה – כפר-אתא, א"י". ברבות הימים, מנתה האגודה למעלה מ-200 חבר. ביסוד האגודה עמדה שיטת ההתיישבות של "האחוזה" – שקמה כדי לאפשר לבני המעמד הבינוני בקרב יהודי חו"ל להשתתף בהתיישבות החקלאית בארץ. אנשי "עבודת ישראל ורשה" תכננו ליישב נציגים משלהם על האדמה שתירכש בארץ בהונם הפרטי. בעוד הם ישלמו לשיעורין, כל אחד כפי יכולתו, את מחיר קרקעותיהם, המתיישבים על האדמה יעבדו את חלקותיהם וידאגו גם לאדמת הכלל. כאשר הרוכשים את האדמה יחסלו את עסקיהם בפולין, יעלו גם הם ארצה ויגורו על אדמות אלו.

א. מה היה שמה המלא של האגודה שהוקמה בוורשה?

עבודת ישראל-ורשה – כפר-אתא, א"י.

ב. במה שונה שיטת ההתיישבות של אגודת "עבודת ישראל-ורשה" מזו של "האחוזה"?

שיטת ההתיישבות של "האחוזה": יהודים מחו"ל ישלמו כסף, ויהודים בארץ יקנו בו עבורם קרקעות, ייטעו עבורם פרדסים ויעבדו אותם. תוך עשר שנים היהודים מחו"ל יעלו בעצמם לארץ. שיטת ההתיישבות של "עבודת ישראל-ורשה": נציגים של חברי האגודה יגיעו ארצה, יקנו אדמות עבור כולם, יטעו פרדסים ויעבדו אותם עד שכולם יגיעו ארצה.

3. המחיזו מפגש דמיוני בין הרב לבין קבוצת חסידים המתלבטת אם לעלות ארצה. המפגש המומחז יערך כשתיים-שלוש דקות, שבהן על חברי הקבוצה להפגין דמיון ותעוזה – בצורת הדיבור, בקול, בביגוד, בהומור, בהוספת אביזרים ועוד. בתחנה האחרונה, תתבקשו לבצע את הקטע מול חבריכם (אפשר גם לכתוב שיר ולבצע אותו).

מרכזיית בזק (כיום), הכנסייה הביזנטית (בעבר) (8), שדרות הציונות פינת הרצל

1. על שם מי נקראת המרכזייה? (שימו לב לשלט בחזית)

יצחק רביבו, עובד בזק שנפל במלחמת ששת הימים.

2. שאלו חמישה עוברים ושבים ברחוב אם הם יודעים על שם מי נקרא הבניין. רשמו את תשובותיהם ואת תיאורם, כגון: צעיר, מבוגר, זקן, גבר, אישה, דתי, חילוני. לאחר שהשיבו, הפנו את תשומת לבם לשלט.

א. _____
ב. _____
ג. _____
ד. _____
ה. _____

3. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בראשית נובמבר 1972, בעת הקמת מרכזת הטלפונים ברח' שדרות הנשיא בכפר-אתא, נתגלה במקום פסיפס צבעוני. העבודות במקום הופסקו, ונערכה חפירה בראשות הארכיאולוגית גב' פני ויטו. את החפירה מימן משרד התקשורת.

במקום נחשף חלק מכנסייה ביזנטית, חלק גדול מספיק ללמד על המבנה כולו. רצפת הכנסייה נמצאה בעומק של כ-20-30 ס"מ מתחת לפני השטח, ומקירות הכנסייה נשתמר נדבך אחד בלבד. בכנסייה אולם שאורכו כ-7 מ', במזרחו אפסיס, שרצפתו עשויה פסיפס לבן וגבוהה ב-10 ס"מ מרצפת האולם. האולם מרוצף בפסיפס צבעוני: לבן, שחור ואדום. דגמי העיטור הם גיאומטריים וכוללים קווים גליים מצטלבים. מדרום לכנסייה, במרחק של כשמונה מטר וחצי ממנה, נחשף קיר רחב הבנוי אבנים גדולות. נראה שקיר זה הוא שריד מחומה שהקיפה את כל מערכת המבנים. כנראה, נהרסה הכנסייה בשרפה בסוף המאה ה-6 לספירה.

א. כיצד נתגלתה הכנסייה? מי חשף אותה?

בזמן הקמן מרכזת טלפונים במקום. את הכנסייה חשפו הפועלים שעבדו במקום. הארכיאולוגית פני ויטו היא זו שחפרה במקום וחשפה את הכנסייה.

ג. כיצד ומתי חרבה הכנסייה?

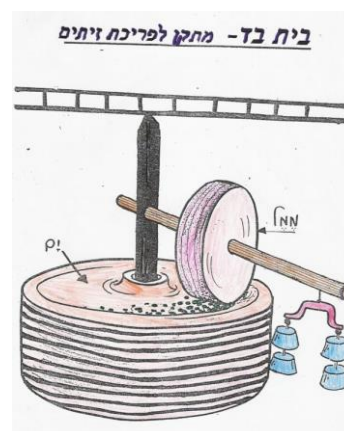
הכנסייה חרבה בשרפה בסוף המאה ה-6 לספירה.

ד. מה תוכלו ללמוד על אמונת תושבי המקום בתקופת קיום הכנסייה?

במקום חיו תושבים נוצרים.

גן משה – בית הבד המשוחזר (9), פינת רחוב יהודה הנשיא ורחוב ירושלים

לאורך כל הדורות, התפרנסו בני הכפר גם מהפקת שמן מזיתים. לשם כך, נבנו כאן בתי בד רבים. קראו בתשומת לב את הקטע "תהליך הפקת שמן זית" וענו על השאלות בסופו.

מקור התמונות: [אוריינית תקשוב דרום](#)

<p>השלב האחרון בעבודה הלא-קלה הוא מתקן סחיטה: המשקולת לוחצת את לוח העץ שנקרא "בד" על הסלים, והשמן היקר זולג מהם לבור ומשם נאסף – בעבר, לכדים, והיום, מוכנס ישר לבקבוקים.</p>	<p>הזיתים נמעכו ונוצרה עיסה סמיכה. אותה עיסה הועברה בשמחה לתוך כלי נצרים הנקראים "עקלים", הדומים בעינינו פשוט לסלים.</p>	<p>על אבן היס, הונחו הזיתים, וכשכל הנוכחים על החמור מביטים, סביב אבן היס הוא היה מסתובב, ואתו את אבן הממל מסובב.</p>
--	--	--

1. לדעתכם, איך ניתן להבליט יותר את האתר?

הצבת שלטים שבהם הסבר וציורים, הקמת גדרות ברזל מסביב לממצאים.

2. צבעו בדף את חלקי בית הבד שאתם מזהים בשטח.

3. האם מצאתם עקלים בשטח? ממה הם היו עשוים? מה קרה להם במהלך השנים?

אי אפשר למצואם כי הם עשוים מחומר אורגני מתכלה.

4. המחיצו את תהליך הפקת השמן מהזיתים. התהליך המומחז יארך כשתיים-שלוש דקות, ובו על חברי הקבוצה להפגין דמיון ותעוזה בצורת הדיבור, בקול, בביגוד, בהומור, בהוספת אביזרים ועוד. בתחנה האחרונה, תתבקשו לבצע את הקטע מול חבריכם (אפשר לכתוב שיר ולבצע אותו).

גן משה – קרבות רמת-יוחנן (9), רחוב יהודה הנשיא פינת רחוב ירושלים

גשו לגן משה, הנמצא בהצטלבות הרחובות יהודה הנשיא וירושלים.

משה לדרמן היה אחד ממפקדי "ההגנה" ביישוב. הוא היה ממונה על אימון הנוער ועל הדרכתו. לדרמן וחבריו השתתפו בקרבות רמת-יוחנן מול הגדוד הדרוזי.

1. העתיקו את הכתובת מהמצבה שבכניסה לגן.

גן משה, לזכר משה לדרמן ז"ל, שהקדיש ממיטב חייו להגנת המקום.
נגדע בן 32 22.12.1954

2. קרבות רמת-יוחנן – מידע

קרבות רמת-יוחנן החלו ב-12.4.1948, עת צלפו כוחותיו של שכיב והאב על קיבוץ רמת-יוחנן מן הכפרים הושע וכסאייר. קאוקגי, מפקד "צבא ההצלה", הוא זה שקרא לגדוד הדרוזי לצאת לקרב. לנגד עיניו של קאוקגי עמדו שלוש מטרות:

א. פתיחת חזית שנייה, במטרה להקל על מתקיפי משמר העמק את כיבוש האזור.

ב. התקדמות למבואות חיפה.

ג. השתלטות על יישובי הגוש וחסיומת כביש יגור-כפר-אתא כדי למנוע מעבר תחבורה יהודית אל הצפון ולחיפה.

"ברמת-יוחנן הכשילו את האופנסיבה הערבית בצפון הארץ, שיתקו לתקופה ממושכת את כוחות קאוקגי ולמעשה הוציאו מחשבון הכוחות הפועלים נגדנו את השכירים של שכיב ווהאב" (תולדות מלחמת הקוממיות, עמודים 121-122).

קרב רמת-יוחנן היה הקרב הראשון והיחיד שבו השתתפו הדרוזים בפועל ככוחות אויב. מאז, הדרוזים משרתים שירות חובה בצה"ל.

קראו את הקטע העוסק בקרבות רמת-יוחנן וענו על השאלות:

א. מה הייתה המטרה העיקרית (החשובה ביותר) של צבא ההצלה בפתיחת המערכה על רמת-יוחנן?

להשתלט על יישובי הגוש ולחסום את נתיב התחבורה היהודית אל הצפון, ובמיוחד לחיפה, שעבר אז בכביש יגור-כפר-אתא.

ב. אילו כוחות יהודיים השתתפו בקרבות?

גדוד 21 וגדוד 22 מחטיבת כרמלי.

ג. מה היה סופו של הגדוד הדרוזי?

הגדוד הדרוזי לא השתתף בקרבות נוספים. הם באו בדברים עם כוחותינו. אחדים מלוחמי הגדוד חזרו להר הדרוזים, ואחרים היו הגרעין ליחידת המיעוטים בצה"ל שהקים גיורא זייד.

בית צינובר (10), רחוב יהודה הנשיא 9

עמדו מול הבניין בן שלוש הקומות.
הבית, שנבנה כבית מגורים בסוף שנות השלושים, שימש גם כמקום מושבם של שלושה בתי ספר.

- א. בית הספר הדתי "מזרחי" – הוא "יבנה".
- ב. בית הספר החילוני "בית חינוך לילדי עובדים", שלימים שינה את שמו ונקרא "גורדון".
- ג. בית הספר למורס. בתקופת המאבק על הקמת המדינה, השתמשו אנשי "ההגנה" בגג הבניין כדי לתקשר ממנו באיתותי מורס עם הישובים הסמוכים.

1. תארו את המקום היום.

בית מגורים בן שלוש קומות הנראה מוזנח מאוד.

2. איזה מפעל היה בחצר?

מפעל למצבות של משפחת וקסמן.

3. כיצד לדעתכם אפשר לשפץ את הבניין כך שעדיין עברו יישמר, אבל הוא יתאים יותר לזמן ולמקום שבהם הוא נמצא.

רעיונות של התלמידים.

בית הדואר (11), שדרות הציונות פינת רחוב העצמאות

קראו את הקטע וענו על השאלות.

מתיאור המתיישבים הראשונים: "כיצד העבירו בהתחלה את הדואר? מישהו מבני המקום, שהיה במקרה בחיפה, לקח את המכתבים. הוא שם את כולם בארגז ליד "בית פישר" שבמרכז הכפר. על המכתבים היה נהוג לשים אבן כדי שלא יעופו. כל מי שעבר הזיז את האבן ובדק אם קיבל מכתב. אם מישהו שכח להחזיר את האבן עפו כל המכתבים וצריך היה להתחיל לחפשם בבוץ ובשלוליות... אח"כ הקימו, במקום שבו עומד היום בניין הדואר, את המרפאה הראשונה".

1. נסו להסביר את השורות שלהלן:
"היום מקושת הבניין,
ואדום הוא הצבע,
אך פעם בשביס מעומלן
סיוע נחוץ הגישו לטבע".

צבע אדום מסמל את הדואר.
בניין בית הדואר, שבחזיתו קשתות, היה בעבר מרפאה.

2. למה שימש בניין הדואר בעבר?

המרפאה הראשונה של כפר-אתא.

3. שרטטו בקווים כלליים את חזית הבניין.

4. הדוורים טוענים כי עבודתם קלה מבעבר שכן מספר המכתבים הנשלחים הולך ופוחת... התוכלו לשער מדוע?

פחות אנשים שולחים דואר. היום מדברים יותר בטלפון ושולחים דוא"ל ומסרונים.

בית חרושת "אסטרא" (12), רחוב העצמאות 48

חפשו את שרידי בית חרושת "אסטרא".

אילו שרידים נשארו מבית חרושת זה?

חורבות הבניין.

השם "אסטרא" הוא בלטינית, ופירושו "כוכב". בית החרושת עבר מחיפה לכפר-עטא בשנת 1936, בשל המצב הביטחוני הרגיש בעיר המעורבת, שבה יהודים וערבים חיים יחד. המפעל פרח בתקופת מלחמת העולם השנייה, עת ייצר סחורה רבה עבור הצבא הבריטי: אבזמים לבגדים, כפתורים, מהדקים, סיכות תפירה, סיכות ראש, לחצניות ונעצים. את התוצרת ייצאו גם למדינות נוספות, כמו: מצרים, סוריה, לבנון וקפריסין. בשל בעיות כלכליות, נסגר המפעל בשנת 1956.

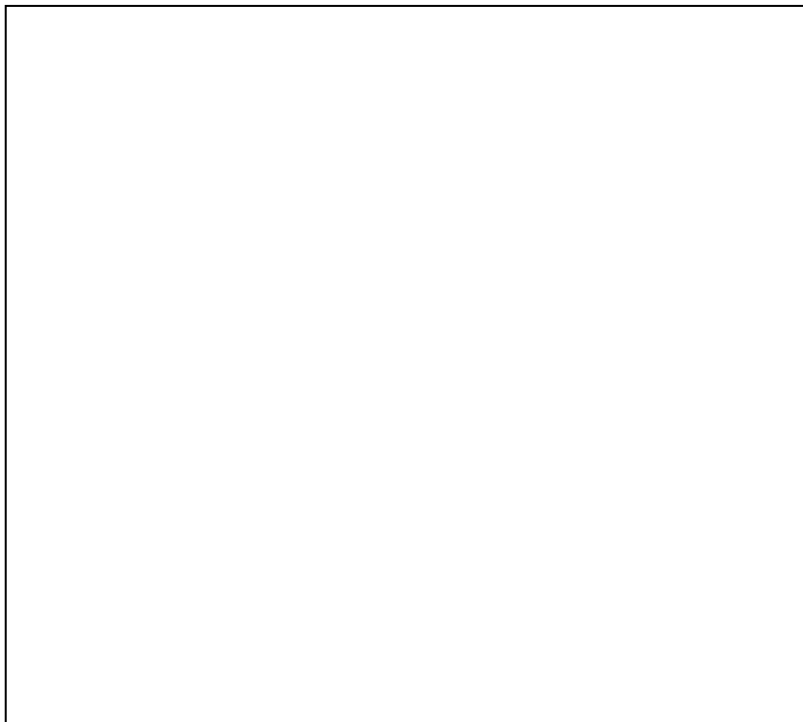
1. מה הייתם מציעים לבעלי המפעל לעשות כדי להמשיך ולהפעיל את בית החרושת?

כל רעיון יתקבל בברכה.

2. היש מקום לקניית מוצרים דומים בסביבה? אם כן, היכן? ציינו את מחירם של שני מוצרים לפחות.

קניון עזריאלי.

3. ציירו סמל לבית החרושת (כיד הדמיון הטובה עליכם).

1. קראו את הקטע וענו על השאלות שבסופו.

בית הספר נבנה בסוף שנות הארבעים. בשנות החמישים, למדו בו זה לצד זה בשני מבנים בני קומה אחת תלמידי בתי הספר "יבנה" ו"גורדון".
בי"ס יבנה, אשר הוקם בשנת 1935, נדד רבות בטרם הגיע למשכנו היום. ראשוני תלמידיו למדו תחת עץ במרכז הכפר. בימות הגשמים, הם מצאו מחסה בצריף של רב אבא, ומאוחר יותר השתמשו, במשך שנים, בצריף של שרמן ברחוב העצמאות.
יחד עם תלמידי "בית חינוך לילדי עובדים", החילוני, למדו ב"בית צינובר" ברחוב יהודה הנשיא, ויחד עברו לבניינים שבהם נמצאת היום חטיבת הביניים א' של בית ספר "רוגוזין".
"בית חינוך לילדי עובדים", אשר לימים נקרא בית ספר "גורדון". הוקם בשנת 1941. תלמידיו החלו את דרכם, כאמור, בדירה שכורה ב"בית צינובר" ברחוב יהודה הנשיא, ורק בשנת 1947 עברו לכאן עם בית ספר יבנה.

א. כיצד נקרא בי"ס "גורדון" בראשית דרכו?

"בית חינוך לילדי עובדים".

ב. מי למד בו?

התלמידים החילונים של כפר-אתא.

ג. היכן עומד "בית צינובר"?

ברחוב יהודה הנשיא 9.

ד. איזה בניין ציבורי נמצא מול בית הספר?

הספרייה העירונית.

התחנה לבריאות המשפחה בבניין המחלקה לשירותים חברתיים (14), רחוב פינסקר 11, קומת הקרקע מצד ימין

1. היכנסו לתחנה ובררו על שם מי נקראת התחנה, ומה היה פעלו של האיש.
ד"ר מילן קולמן, רופא הילדים הראשון.
2. סכמו את ההסבר הרשום על השלט שבקיר המערבי.
ד"ר קולמן, שהיה רופא הילדים הראשון בקריית-אתא, נולד בשנת 1897 בצ'כיה ונפטר בשנת 1975.
בשנת 1939, התמנה לרופא הילדים בקופת החולים ובטיפת חלב. הוא תיפקד גם כרופא ילדים אזורי וטיפל בילדים מקיבוצי גוש זבולון השכנים ועד קיבוצי גבול הלבנון.
יזם את הקמת מעון הילדים הראשון בכפר והיה שותף בהקמתו. במלחמת השחרור, שירת כקצין רפואה בחטיבת "כרמלי".
הרפואה המונעת הייתה בראש מעייניו.
3. עיינו בקטע שלהלן וענו על השאלות:
א. איפה אושפזו חולי הקדחת מכפר-עטא?
בבית החולים "הדסה" בחיפה.
ב. כיצד העבירו חולים לבית החולים בחיפה?
ריפדו עגלה בקש, רתמו אליה סוסים, השכיבו את החולה בעגלה והסיעו אותו לחיפה.
4. הכינו מערכון שיתאר מפגש בין חולה קדחת והוריו לרופא באותם ימים. את ההצגה תתבקשו להציג בפני חבריכם במפגש הסיכום (אפשר גם לכתוב שיר).

רפואה

במקום לא היו רופא או אחות, ולמיטב זיכרון המייסדים – אף לא ארון תרופות. הקדחת והדיזנטריה היו כה נפוצות עד כי רגילים היו לומר ששתי מיטות שמורות בבית החולים "הדסה" בחיפה עבור הכפר-עטאים (סה"כ היו בבית החולים כשלושים מיטות בלבד).
מקרים רציניים טופלו מחוץ לכפר. שאול לנדאו, כשנפצע, הובל לחיפה. כשנפגעה עינו של נוח טבצ'ניק, חזר לפולין לטיפול. דרמן חלה בקדחת באופן קשה ונאלץ לצאת לחצי שנה לתל-אביב, הרחק מן הביצה הטורדנית, כדי להחלים ממנה כליל. שני מקרים הסתיימו באסון: אשתו ובנו של לנדאו נפטרו מקדחת שחור השתן.
צבי פלינט מספר: "אחת המתיישבות, בשם לב, חלתה קשה ושאר המתיישבות היו מתרוצצות סביבה בין סילוני הגשם שחדרו לצריף. יום אחד יצאה הצעקה כי נפטרה. רצתי פנימה ועשיתי לינפטרתי הנשמה מפה לפה, וחזרה לחיים. כעבור שעתיים חזר אותו מעשה. אז הוחלט כי הכרח להעבירה לבית החולים בחיפה והי מה. ריפדנו עגלה בקש, רתמנו אליה סוסים ויצאנו לחיפה בגשם שוטף, מבוססים בבוצ עמוק ומטים שכם לעזרת הסוסים תדיר כל אימת שהעגלה שוקעת".

באר קרנצר (15), צומת הרחובות פינסקר והמגנים

כאן חפרו שמעון קרנצר, דוד מאיר וחבריהם את הבאר שלהם. שלוש פעמים קדחו במקום, תחת פיקוחו של המהנדס רייך, עד שהצליחו להגיע למקור מים חיים. קראו את הקטע וענו על השאלות:

בכפר-עטא היו עוד בארות. זו שב"אחוזת אברמסקי" שימשה לצורכי המשפחה בלבד, וזו שבכפר הערבי שירתה את התושבים כולם. מאוחר יותר, קדחו בני משפחת בוים באר נוספת בחצרם, וזו משמשת את צורכי החקלאות של המשפחה עד היום. קוטר הבאר של האברמסקים היה כארבעה מטרים, דבר שהקשה את שאיבת המים וגרם לצרות רבות. אהרון אברמסקי סיפר שפעם, כאשר אחיו שרגא קירב

את העגלה ואת הסוסים לבאר, נפלו אלה פנימה, ורק בעמל רב חולצו משם. מן הבאר בכופרתא, היא הבאר המרכזית, שתו כולם: צאן, בקר ואנשים. את המים היו מעלים בעזרת גלגל דליים, שאותו סובב סוס, ולפעמים גם בן אדם... לעתים קרובות, צנחו הדליים פנימה, והיה צריך לרדת (קשורים בחבל) ולהעלותם. טוביה טבציניק מספר שלא פעם ירד בשליחות כזו. באחת מן הפעמים, עזב פדרבוש את החבל, וטוביה נפל וכמעט טבע. האחראי על המים היה ממלא פחים ומובילים בעגלתו אל צריפי התושבים. בקיץ, חפרו בארות ארעי – שהיו בעצם בורות מים – באזור קריית-בנימין ועיר-גנים. הערבים נהגו להשקות מהן את צאנם, ותושבי כפר-עטא השקו מהן את בקרם וגם... את עצמם.

בחורף, העמידו כל כלי מתאים על הגג ובקצה המרזב ואגרו בהם מים. סידורי הרחצה היו חווייה בפני עצמה: בקיץ, הוקם מבנה קטן ליד הבאר, עליו הניחו חבית דג מלוח ריקה שממנה בלט צינור קטן. מילאו את החבית מים בעזרת גלגלת ודליים, והתקלחו. בחורף, היו הדברים מסובכים בהרבה. הרחצה נעשתה בבית, בפילה שבה מים שחוממו על פרימוס או על פתיליה.

1. איך ניתן לזהות את המבנה? מה המיוחד שבמבנה זה לעומת הבניינים האחרים ברחוב?
המבנה הקטן והנמוך דומה לחדר זבל ומכוסה צמחייה.

2. אילו בארות נוספות היו בכפר-עטא?

באר בוים,
באר כופרתא,
באר מפעל אתא,
באר אברמסקי.

3. כיצד התקלחו התושבים בקיץ?

בחדרון קטן שנבנה ליד הבאר. הם היו ממלאים חבית דג מלוח במים, ובעזרת צינור קטן, המים היו יורדים מהחבית על זה שעמד מתחת לצינור.

גלעד – מצבת זיכרון לחללי מערכות ישראל (16), רחוב בורוכוב 12

1. תארו את האנדרטה. הקפידו לציין את כל חלקיה.

עמוד אבן בעל שתי כנפיים העשויות מתכת אל-חלד. העמוד ניצב על בימת מדרגות מאבן ומשיש, ועליו תבליט יצוק מארד, המתאר יד מחזיקה בחרב המלופפת בענפי זית – סמל צה"ל. מתחת לתבליט, חקוקים בשיש שמותיהם של 29 בני קריית-אתא שנפלו במלחמת העצמאות. על מדרגה בבימת העמוד חרות המשפט: "לזכר הקדושים אשר נפלו במלחמת השחרור תש"ח." על אבנים המסודרות בחצי גורן מסביב לאנדרטה, נחקקו שמות כל בני קריית-אתא שנפלו במערכות ישראל מאז מלחמת השחרור.

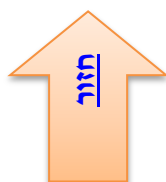
2. מה משותף לחללים ששמותיהם מצוינים על עמוד האבן המרכזי?

כולם נהרגו במלחמת העצמאות.

3. ציינו את שמות המלחמות אשר זכר הלוחמים שנפלו בהן הונצח באנדרטה לפי סדר כרונולוגי.

מלחמת השחרור,
מבצע קדש (סיני),
מלחמת ששת הימים,
מלחמת יום הכיפורים,
מבצע שלום הגליל.

5. ציירו בקווים כלליים את מבנה האנדרטה.

מעגל השל"ח – (4)

מהו מעגל הש"לח ?

דיון במסר הערכי

המסר ערכי : באחריותי לתרום את חלקי להמשך "המעשה הציוני"

כללי השיחה :

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר
- ד. הקשבה
- ה. תגובה עניינית ולא שיפוטית.

שאלות מנחות :

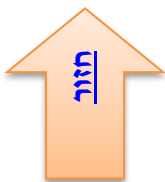
1. מה למדנו היום שהיה חדש עבורך?
2. מה הרשים אותך במיוחד?
3. במה בא לידי ביטוי המהפך הציוני בקריית-אתא?
4. מה המיוחד במפעל "אתא" בהקשר של עשייה ציונית? מדוע נסגר המפעל?

המורה מקריא: ב-1985, ביום שבו דממו המכונות ונסגר מפעל "אתא" המפואר, כתב הזמר והמשורר שמעון ישראלי שיר קינה – "אתא מכרתנו":

"ועכשו באו הפעלים החדשים – והתחילו הפעיות.
הם פשוט לקחו את "אתא" והפכו אותנו למניות,
במקום להשקיע במפעל – פתחו רשת ענקית של חניות.
חניות יקרה עם בגדי אפנה לסנובים ולמיוחסים,
וזהו, הסוף ידוע: פונס הנכסים.
המכונות דוממות... המפעל הציוני הזה – סגור"

כיצד לדעתך ניתן היה להמשיך להפעיל את המפעל? מדוע הפעלתו חשובה?

5. מהו מעשה ציוני היום בעיניך?
6. במה באה לידי ביטוי העשייה הציונית בקריית-אתא היום?
7. במה באה לידי ביטוי העשייה הציונית בחיידך?

היערכות מוקדמת (5)

הכנת התלמידים

- ✓ התלמידים יחולקו לחוליות ניווט מראש. מומלץ שהחוליות לא יהיו בנות יותר מ-5 תלמידים, כדי לאפשר "לכל תלמיד תפקיד".
- ✓ בכל חוליה יהיו ראש קבוצה – שיהיה אחראי לכך שכולם יהיו יחד כל הזמן ולכך שיהי פלאפון אישי זמין לעדכון המורה ולקבלת עדכונים ממנו בעת הצורך. מזכיר – שירשום את התשובות לשאלות בדף המשימות. אחראי בטיחות – שיוודא שכולם חובשים כובע על הראש, שותים בתחנות, חוצים כבישים בזהירות, לא מסכנים את עצמם. אחראי זמנים – שיוודא שהקבוצה עומדת בלוח הזמנים שנקבע כדי להספיק ולהגיע לכל התחנות, כולל לתחנת הסיכום, בזמן. אחראי מורל – שידאג למורל גבוה בקבוצה במהלך הניווט.
- ✓ למורה תהיה רשימה של החלוקה לחוליות ובה שמות התלמידים בכל חוליה ומספרי הפלאפונים שלהם.
- ✓ לראשי החוליות יהיה את מספר הפלאפון של המורה.

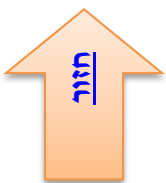
הכנת הדפדפות

- בדפדפת הניווט תמצאו 16 דפי אתרים שונים ברחבי קריית-אתא ומשימות לכל אתר.
- המלצה: לבחור כ-8 אתרים לכל קבוצת ניווט.
- האתרים 1-9 המופיעים בתיאור המסלול הם דוגמה למסלול אפשרי.
- מומלץ לגוון ולתת לכל קבוצת ניווט אתרים אחרים.
- הבחירה באתרים צריכה להיעשות על-ידי המורה, מראש, בבית הספר, בעת הכנת הדפדפות.

בכל דפדפת (לכל קבוצת ניווט) צריכים להיות:

- עמוד שער
- עמוד הנחיות לתלמידים
- עמוד רקע על היישוב קריית-אתא
- דפי האתרים השונים שנבחרו לקבוצת הניווט
- (הערה – רצוי לתת לכל קבוצת ניווט אתר אחד שבו יש הכנת הצגה ואתר אחד שבו יש שאלה לעוברים ולשבים ברחוב.)
- דף אתר "בית פישר" (תחנת הסיכום לכל הקבוצות)
- מפת רחובות העיר (מומלץ להגדיל לגודל A3).

בהצלחה

ניהול היש"מ (6)

רישום חוליות לניווט עירוני בקריית-אתא – למורה

תאריך: כיתה:

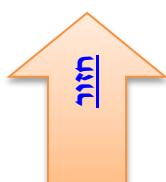
חוליה מס'				
שם תלמיד/ה	מס' פלאפון	תפקיד	כנ"מ (כובע, נעלים, מים)	בעיות רפואיות

חוליה מס'				
שם תלמיד/ה	מס' פלאפון	תפקיד	כנ"מ (כובע, נעלים, מים)	בעיות רפואיות

חוליה מס'				
שם תלמיד/ה	מס' פלאפון	תפקיד	כנ"מ (כובע, נעלים, מים)	בעיות רפואיות

חוליה מס'				
שם תלמיד/ה	מס' פלאפון	תפקיד	כנ"מ (כובע, נעלים, מים)	בעיות רפואיות

שם המש"צ/ית	מס' פלאפון	תחנת המתנה	שעת עזיבה התחנה לכינוס

ביבליוגרפיה מומלצת

- אליהו, סמדר (עורך) (1965), **קובץ ידיעות על כפר אתא**, המועצה המקומית.
- אשר, לב (עורך) (1967), **עלון לכנס 20 מחזורים של בי"ס "גורדון"**, קריית-אתא.
- בר אור, דליה (2009), **אתא והחברה הישראלית**, 1934-1986, עבודה לקראת דוקטורט, אוניברסיטת חיפה.
- דרמן, עמירם (1989), **מחריש לחרושת, מכופריתא לכפר-עטא**, קריית-אתא, הוצאת המחבר.
- מרדכי, פלינט (עורך) (1945), **כפר עטא 1925-1945**, המועצה המקומית כפר-עטא,
- סופר, ארנון (1976), **תפרוסת התעשייה באזור מפרץ חיפה**.
- רבקה, פישר (עורכת) (1969), **מאז ועד עתה – קריית-אתא**.
- שירן, אסנת (עורכת) (2006), **"קרבות רמת-יוחנן"**, עלון 13, בתוך: **עצמאות**, העמותה לחקר כוח המגן ע"ש ישראל גלילי.

קישורים אינטרנטיים נוספים

[עיריית קריית-אתא](#)

[גלגולו של סמל](#) – סמל העיר קריית-אתא

[בית פישר](#) – המוזיאון העירוני לתולדות קריית-אתא

כתבה על בית צינובר: [ייהרס הבניין שבו היה בית ספר למורס של ה"הגנה"](#) - מעריב

[תמונות ייבוש ביצות בעמק זבולון](#) - הספרייה ומרכז ההנצחה, מרכז טבעון

תמונה: [יצירת פתיל פשתן בבית החרושת "אתא"](#)

תמונה: [מכונת אריגה בבית החרושת "אתא"](#)

תמונה: [מפקד ליד בית צינובר](#) - פיקוויקי

תמונה: [בונים את בית חרושת "אסטרא"](#) - פיקוויקי

[מבחר תמונות – קריית-אתא](#) - פיקוויקי

סרטון: [סיפורו של מפעל "אתא"](#) - יוטיוב

סרטון נוסף: [סיפורו של מפעל "אתא"](#) - יוטיוב

סרטון: [בית בד](#) מט"ח

